

WAASUGE IYO WARSAME

(Socdaalkii 30ka maalmood)

Qore: Xuseen Sheekh Axmed "Kaddare"

Waxaa soo saaray:
Akadeemiyada Cilmiga & Fanka

WAASUGE IYO WARSAME

(SOCDAALKII 30KA MAALMOOD)

Qore: XUSEEN SH. AXMED "KADDARE"

Waxaa soo saaray:
AKADEEMIYADA CILMIGA & FANKA

**XUQUUQDA QORAAGA EE
BUUGGAN WAXAA LEH
QORAAGA**

7/17/89

TUSMO

I.	Bilowgii socdaalka iyo isbarashadii Waasuge iyo Warsame	1 — 13
II.	Kulankii Odayaasha iyo qoysaskii ay u soo daneysteen.	14 — 27
III.	Kulan labaadkii odayaasha	28 — 54
IV.	Kala habowgii iyo ambabixii Waasuge iyo Warsame	55 — 72

ARAR

Waayaha adduunku waxay maalin kasta dadka barayaan dhaqan cusub. Qof kasta oo ka mid ah bulshooyinka dadweynaha adduunkuna wuxuu halgan ugu jiraa horumarinta noloshiisa, waqtii kasta iyo meel kastoo uu joogaba. Xusuusreebka dhaqan maalmeedka wadareed ee nolosha la xirilra ayutina ka dhashaa hid-daha sumadsooca u ah bulsho kasta. Taas ayaanaa keen-tay dhaqan hoosaadyada la aqoonsan yahay oo ku lammaansan halganka mideysan ee dadweynaha adduunka oo ay hoggaaminayaan cilmiga iyo farsamada dhexeyska ah.

Dhaqan hoosaad kasta wuxuu bulshadiisa u leeyahay hannaan amar la'aan laysla oggol yahay iyo xeerar lagu kala haro, waxaana qaybihiisa xuxun muquuniya sare u kicidda aqoonta iyo garaadka xubnaha bulshadaas.

Sababaha kor ku xusan daraaddood, maalin kasta waxaa meel kasta ka dhacaya iska hor imaad dhaqan oo ka imaanaya qofka oo ay noloshu baal cusub uga fureyso isla dhaqan hoosaadkiisa ama la kulmaya dha-qamo dadkale. Taas ayaanna buuggan uga hadleynaa, sida iska hor imaadka dhaqammada: shisheeyaha iyo sokeeyaha, reer miylga iyo reer magaalka iyo dhallinyarada iyo waayeelka. Ujeeddadu ma aha inaan xukun ku rido fikradahaa kala duwan oo ay rumeysan yihiin dadka kor ku xusan anigoo u cuskanaya aragtidayda gaar ahaaneed, waxayse tahay inaan sida ay yihiin uga runsheego, dabadeedna u daayo garaadka iyo aqoonta akhristaha kaasoo naf ahaantiisu ka tirsan kooxaha dhaqammadaa ka dambeeyaa.

Qisadu waxay si gaar ahaaneed uga hadleysaa una dhawreysaa anshaxa, meheradda iyo dadnimada Soom-aalida, waxayna jid u fureysaa xiriirkka, iskaashiga iyo Isxaqdhownka guud ahaan dadka ka dhexeeya, koox-koox iyo kelikellba. Mar kale waxay si talantaalli ah fikrad uga bixneysaa furuucda dhaqanka ummad-deenna, murtikoobka suugaanta Soomaallyeed ayaana si dhantaal la' u tusaaileynaya waxa uu dadkeennu dha-qan ahaan rumeysan yahay. Sheekada waxaa si caqli gal ah ugu dheehan suugaan Inteeda badan ay tiriyeen abwaanno caan ah, waxaana hadba mushkiladda hor taal u soo dallishanaya ama ku xusuusanaya labada oday oo qisadu ku socoto Waasuge iyo Warsame. Gabayada qaar waxay u qoran yihiin hab murtikoob ah taasoo ah in mararka qaar gabay dheer laga soo qaato dhawr beyd oo midba meel yahay isla märkaana ku sliinaya murtikoobkii gabayga.

Sheekada waxaa door weyn ka qaadanaya ina Waasuge oo la yiraahdo Muuse, ahna wiil muddo dheer dibadda wax ku baranayay, qabana naag Talyaani ah. Waxaa asaguna sidoo kale door uga qaadanaya sarkaal xoogga dalka ah oo la yiraahdo Dirir, Iana dhashay Warsame.

Xagga heerka erayada uu buuggu ku qoran yahay waxaa loo dooray qaar la wada garan karo, laguna dadaalay in mid walba loogu isticmaalo halka uu ku habboon yahay. Suugaanta oo kala af guri ah awgeed, wuxuu akhristuhu la kaashanayaa erayfasirka hoos ka raacsan.

**QORAH
XUSEEN SH. AXMED (KADDARE)**

Waasuge Waranside, waa nin caan ah kuna nool degmada Jawhar. Waa lixdan jir itaal u dhashay. Waxaa lixaadda u dheer, waa dadka ayan da'du dhabankooda ka muuqan. Waasuge waa culima la jir aftahan ah, wuxuuna ku soo barbaaray lo' iyo beer, kuwaasoo ay nolosha qoyskiisuba ku tiirsan tahay. Wuxuu deggan yahay meel gelin socod u jirta magaalada Jawhar, aad ayaana looga yaqaan, loogana tixgeliyaa Gobolka Shabeellaha Dhexe ee uu ku nool yahay.

Waasuge wuxuu goostay inuu socdaal gaaban ku gaaro Xamar si uu u soo fushado ummuuro yaryar oo la xiriira baahida qoyskiisa. Waa barqo la kala agaasimay ilmihii iyo xoolihii. Waayeelka reeruhu wuxuu isu diyaarinayaa hawl maalmeedkii beeraha. Waasuge maanta ayuu baxayaa. Wuxuu la dardaarmayaa oo illinka la taagan yahay afadiisii Muslimo. Halka uu hooskiisa subax ku dhammaado waxaa ku cayaaraya da'goyskii Muslimo oo shan jir ah. Wiilka dhankiisa bidixeed waxaa ku xiran weylo ay lo'i ka sooftay, yeertooda isdaba joogga ahna ay iska maqli la' yihiin Waasuge iyo afadiisu. Muslimo waxay taagan tahay qaarka¹ gudihiisa iydoo cuskan yaambo ay beerta u soo qaadatay.

1. Qaarka: Sheedda rugta la deggan yahay ku wareegsan.

Waxay si xiisa leh u dhegeysaneysaa Waasuge oo kala ballamaya reerka. Muslimo waxay iyaduna markeeda ku adkeyneysaa duqa farriimo u gaar ah baahideeda dumar mar hadduu odaygii magaalo tegayo.

Duqii iyo afadiisii oo weli dardaarmaya ayaa waxay yimaadeen rag Jawhar ku socda oo ay Waasuge ku ballansanaayeen inay isla jid maraan, halkaas ayayna iska raaceen. Wixii ay socdaan oo socdaan, kush taraaraan keliyana ka tallaabaanba, goor duhur dabayaqaadiis ah ayey raggii tageen magaalada Jawhar.

Kaddib markuu odayaashii la shaah cabay, Waasuge wuxuu si toos ah u aaday suuqa baabuurta. Wuxuu ku beegmay baabuurtii Xamar oo goor hore baxday. Nasiib wanaag, in door ah markuu taagnaa, waxaa Gaalkacyo ka yimid baabuur Xamar u socda. Dhawr qof ayaa halkaa uga degay, si sahlan ayuuna Waasuge Kursi uga helay.

Isla baabuurkaa uu Waasuge soo raacay waxaa la socday nin caan ah oo la yiraahdo Warsame Hawl, kana mid ah xoola dhaqatada Gobolka Mudug. Warsame wuxuu asaguna u soo daneystay isla magaalada Xamar. Waasuge iyo Warsame maqaadiir Eebbe ayaa ku kulmisay baabuur gudihii. Waa laba oday oo kala daran xagga aqoonta dhaqanka dadkooda iyo waaya-aragnimada kale intaba. Wuxuu mid waliba rumeysan yahay inuusan koonkaba ku nooleyn ruux uga aqoon badan suugaanta Soomaalida, wax kale yeelkoode.

-
1. **Kush:** Waa dhirta tirada badan oo Webiga dhinacyadiisa la xiriirta.

Dadka kale oo baabuurka saaranu waxay u badan yihiin rag da' dhexaad ah. Guud ahaan waxay isugु dhafan yihiin rag iyo dumar, dhallinyaro iyo wqayeel. Reer magaalka baabuurka la socdaa way yar yihiin. Dhawr kursi ayaa ka bannaan baabuurka, waxaase la maleynayaa in jidka dad laga sii helayo.

Reer magaalka baabuurka la socda waxaa ka mid ah wiil labaatan jir ah, muuqaalkiisuna ka duwan yahay inta kale. Wuxuu labbisin yahay surwaal iyo shaar tolma-dooda looga dayday habka cusub ee dhallinyarada reer galbeedka, waxaana ku yaal timo aan weli maqasta la barin. Wiilka waxaa magaciisa la yiraahdaa Dhaanraac, waana inan meel weyn ka gaaray ku dayashada xarragada reer galbeedka.

Waqtigu waa isgurayaa. Goor casar foodda lala galay ayuu baabuurku ka soo dhaqaaqay magaalada Jawhar. Waa maalin ay hawadu aad u wanaagsan tahay. Shufeerka baabuurka wadaahu waa nin waayeel ah. Waxaa caado u ah in markasta oo baabuurku dhaqaaqayo uu dadka saaran ku yiraahdo, "Faataxada akhriya." Dadkoo odayaal u badnaa daraaddeed, maalintaas waxaa faataxada la akhristay intuusan shufeerku hadlin. Faataxadaa wadajirka loo akhristay kama uusan qayb qaadan Dhaanraac. Wuxuu ku hawlanaa oo ku shanley-sanayey muraayadda baabuurka.

In yar kaddib, markii sabada Jawhar laga baxay, ayaa la galay beero aad u baxaal wanaagsan oo jidka labada dhinac kala xiriira. Waxaa lagu jiraa sannad bar-waaqo ah oo ay bar iyo beerba mahadiyeen. Galley, meseggò, sisin iyo khayraad kale ayaa beeraha ka dhisaalan.

Dadkii baabuurka saarrraa badidood dariishadaha ayey madaxa kā wada riteen ayagoo il iyo laab kulansan ku daawānaya beeraha. Waasuge oo fasalkaas beertiisu xumayd ayaa aad ugu dheygagay beerihii, wuxuuna intuu isha la raacayay galleyda iyo meseggada, qalbiga uga heesayay:

*"Beer nimaan falin
Bawd u dhigin weyn
Baahal celi kara.
Biyo ugu di'in
Daw barwaqaa
Badar uga bixin
Bakaar lagu shubo
Baahi weligii
Waa u bilan yahay."*

Markii beerihii laga baxay oo cabbaar la socday ayuu shufeerkii qaboojiyyay socodkii baabuurka si isda-bajoog ahna u yeershay hoonka.

Dadkii oo dhan ayey dhiillo ku abuurtay. Qof waliba wuxuu isyiri bal hubso waxa baabuurka hakiyay. Waxay arkeen jidkii oo ay lo' iyo geel fara badanu ku gudban yihiin. Waxaa la soo galay meel bulsho xoolo dhaqata ah ay naq ka degtay. Dhulku waa doog iyo biyo dhex yaal. Midabbada indhuhu jecel yihiin oo dhan waxay ku kulansan yihiin dhirta kala jaadka ah oo llaahay dalsankaas ku beeray. Laamo cargooyay oo caleemu ku gaafan tahay, ubaxna guudka ku sita ayuu geed waliba la liicayaa.

Raggá iyo dumarka xoolaha la jooga oo caafimaad iyo farxad buuxda ka muuqdaan; waxay isku maaweeli-nayaan lagdan iyo cayaaro hidde. Qaarkoodna meelo kala fogfog ayey kooxkoox ugu sheekeysanayaan.

Warsame ayaa markuu arkay geelii oo iskugu jira irmaan iy horweyn, aaran iyo galoot, iscelin waayey, markaasuu ku dhuftay hees geela isagoo ku luuqey-naya, oo yiri:

*"Geel nimaan dhaqan
Goodir xalay dhalay
Gaawuhuu culan
Gaarka kala gelin
Naaso godol qaba
Gaagaxnow helin
Gurdankood maqal
Gaddoon kala dhihin
Gaatan ula socon
Geed qabow tegin
Waa gob yaa yiri?"*

Markuu Warsame heestii dhammeeyay, ayaadadkii baabuurka saarrraa badidood ka codsadeen inuu ugu soo celiyo. Warsame way la xumaatay inuu isla heestii ku soo celiyo mar labaad, maxaa yeelay, waa nin korka ka haya suugaan farabadan. Isla markiiba, wuxuu dadkii u dooray beydad ka mid ah gabaygii Cumar Isteeliya, oo ahaa:

Meeshiyo awaw iyo awaw, Xaawo iyo Aadan

*Arligeenna xoolahani way, ku isirraayeene
Adduunse lama sinne geel horaa, laysu aaminaye
Waa waxay abaartuu dhaqdeen, odayadeenniye
Haddii oofaweynow ratiga, eyra¹ lagu qooqsho
Aminkhayrka² galabtii hadduu, aaran soo didiyo
Usha kol iyo laba jeer haddaad, yara ogeysiiso
Umalkii uu qabay doob hadduu, awda kaga siiyo
Indhalaliska miciduu sidii, aar u raminaayo
Kolna waxan adduun kale lahayn, aabi socodkaase.*

Si weyn ayuu dadkii gabaygaas ugu riyaaqay, qaarkoodna waxayba wadajir ugu luuqeeyeen beydka ugu dambeeya, oo ah:

Kolna waxaan adduun kale lahayn aabi socodkaase.

Intaan uu Warsame gabayga tirinayey, dadkuna sida xiisaha leh ugajii binayay, waxaa caro bistiis la ahaa oo faruurta ruugayay wiilkii Dhaanraac ahaa. Wuxuu diiddan yahay sheekada aan asaga macnaha u lahayn oo ay odayaasha aan waqtiga la socon la neefneefsanyaan. Si uu isaga aamusiyo ayuu Dhaanraac u shitey makiinadda suxuunta wareejisa.

Wuxuu saaray saxan ay, ku duuban yihiin Heesihii Jeemis Brawn. Odayaashii sheekadu u socotay ayaa mar keliya wada aamusay, oo yaab isla wada dhugtay.

-
- Eyro:** Waa magac loo bixiyo hasha la jecel yahay ama loo yaqaan geela oo dhan.
 - Aminkhayr:** Waa waqtiga casir gaabka ah oo xoolihii sooftaanka ku kala baahsanaa laysku soo duwayo.

Farxaddii odayaasha waxaa beddelay foolkaduud, mar-kaasay il careysan ku wada fiirinayaan Dhaanraac. Asa-guna dan kama leh waxaas o dhan. Wuxuu ka cayaarayaa fadhligiisa oo hadba gees jsu tuurayaa, jilbahana isku tumayaa. Marmar heesaaga ayuuba kulaluuq-eynayaa beydadka iyo hoorisyada qaarkood, sida: "Jirobba . . .! Jirobba . . .!"

Markii cabbaar la aamusnaa, wiilkiina uu xiisa dha-cay, ayaa mar kale sheekadii la soo nooleeyey. Ugu horreyntii Waasuge ayaa asagoo aad uga caraysan waxyalihii uu Dhaanraac ku kacay, wuxuu tusaale ahaan dadkii ugu tirshay masafadii **Sheekh Axmed Gabyow**, oo ahayd:

*Qasqas carmaa₁ iyo Qaabis₂ caanood
Midba markoo la qasmaansahaayee₃
Quudka haddii la karshow qabow yahay
Inta qurmaa mar la soo qubaayee
Geenya qurxoon iyo qayl⁴ dameeraad
Ninba midkiisu la qaal badnaayee
Rati qawaariyo qaalin juuclaa
Midba markoo qalab saarahaynaa*

-
1. **Carmo:** Khudrad ka mid ah doogga iskiis u baxa oo la cuno.
 2. **Qaabis:** Caanaha dhigaalka ah lista ugu horreysa oo dhiisha lagu billaabo.
 3. **Qasmaansi:** Calfasho, gaar ahaan cuntada.
 4. **Qayl:** Dameer yar.

*Qash¹ karisoy iyo naagta qaafaa²
Maharka loo wada qaybihaayee
Qaran haddii marba qoon u soo koco
Wixii qaddiim ah la quursahaayee
Quraanka toosane qaaddirkay yiri
Qolofqab³ gaal uhu qoonsahaayee*

Rag badan aya masafadaas ka faallooday, Waasugana gacan qaaday, ayagoo isla markaasna isha ku godaya Dhaanraac.

Waa suge markuu ogaaday in tusaalihiisii lala dhacay, ayuu si wanaagsan inta fadhiga ugu qaabsameystay, oo maradiisii tarrashka lahayd deegaha ka ritay, sidii libaax hareerihiisa marba mid u jeestay. Markay intaasu dhacday, ayuu Warsame oo ay la noqotay in laga dheereeyay mar keliya sidii webiga u biyo keenay. Wuxuu ka qiirooday sidii Waasuge loogu madax ruxay. Warsame asagoo guud ahaan uga hadlaya xaalkii Dhaanraac, gaar ahaanna dantiisu tahay inuu libta abwaannimo ka xigsado Waasuge, ayuu dadkii u tirshay gabaygii Cilmi Raage, oo ahaa:

-
1. **Qash:** Cunto si xun loo karshay.
 2. **Qaaf:** Naag gaari ah.
 3. **Qolofqab:** Buuryaqab. Qof aan gudneyn.

*Toogeysi buu galay furqaan¹, tahajudkiisiye²
Tawreed³ iyo Injiil⁴ baa islaam, taabacood yahaye
Xaqiyoo tamaamaa xafiis, loo tallaabsadaye
Meeshii tembiigu⁵ oolli jiray, Buugag baa tubane
Waxay culimo tawfiiq ku tahay, turubba naareede⁶
Tawxiidka waxaa looga tegey, liiro⁷ tacabkeede
Sida toorka iyo kaasha⁸ baa, laysu tiimbadaye
La tallaalanyey see kufriga, loogu tiirsaday?*

Dadkii oo gabaybaa ka faalloonaya, murtidiisana wadajir u dhuuxaya, ayaa dagaal lama filaan ihi dhex maray wiilkii Dhaanraac ahaa iyo haweeney duq ah oo baabuurka meel dhexe ka soo raacdya, fadhidayna kusriga kiisa xiga. Dagaalku wuxuu ka dhashay Dhaanraac oo xabbad sigaar ah shitay, duqdiina ku tiri, "Ha igu afuufin qurunka afkaaga ka socda!" Dhaanraac asagoo intii tabartlis ah dadaalaya, ayuu af talyaani ku yiri, "Scusi! - raalli ahow." Duqdii waxay u qaadatay inuu wiilku caynayo; markaasay inta la baxday dambiishay alaabta ku sidatay madaxa kala dhacday oo u celcelisay ilaa gacmaha la qabto. Haddaba, muxuu falay Dhaanraac? Inta istaagay oo gacmaha shaarka laabtay, feerse la baxay, ayuu yiri, "Duqda iskeen!" Dadkii baabuurka

-
1. **Furqaan:** Diinta Nabigeenna Muxammad, nabadgeleyo iyo naxariis korkiisa Allaha yeelee.
 2. **Tahajud:** Dadaal.
 3. **Tawreed:** Diintii Nabi Muuse.
 4. **Injiil:** Diintii Nabi Ciise.
 5. **Tembi:** Kutub ka mid ah mad-habta Shaaaficiga.
 6. **Turubba-naareed:** Maxkamad (tribunale).
 7. **Liira:** Lacagta Talyaaniga.
 8. **Kaasha:** Qaaddo (Kaal).

(Socdaalkii 30ka maal mood)

saarrraa oo yaab la wada qoslaya ayaa wiilkii ka badbaadshay duqdii ayeydiis la faca ahayd, inkastoo uu murankoodii dheeraaday ilaa uu dadkii wada saameeyo. Oday ragga ka mid ahaa ayaat markii dambe sheekadii soo nooleeyay si uu muranku u joogsado. Wuxuu duqu dadkii u billaabay asagoo ku luuqeynaya, labadii bayd oo u dambeeyay gabaygii Cilmi Raage, oo uu hore dadka ugu mariyay Warsame. Baydadku waxay ahaayeen:

*Sida toorka iyo kaasha baa, laysu tiimbadaye
la tallalanyeey see kufriga, loogu tiirsaday?*

Ninkii odayga ahaa markuu dadkii muranku saameeyay maskaxdooda mar kale ku baraarujiyay murtidii xiisaha lahayd asagoo isticmaalay xeel waayeel, ayuu intaa kuma dhaafine isla markiiba Waasuge ka codsaday inuu asaguna markiisa murti kale u raaciyo gabaygii Warsame tirshay. Waasuge inta dadkii isha la raacay, wejiyadoodana ka gartay in hadalkiisa xiiso loo qabo, ayuu u marshay shirib ka kooban afar beyd oo min laba lugood ah. Waasuge wuxuu yiri:

*Dhulku dadkoo dhan waw dhexays
Dhiishaase ninba meel dhigtaa.*

*Dhaxalka hidde waa dhigaal
Wax noo dhimanna waa dhacaan.*

*Dhicis lagama dhur sugoo
Wixiisku dhiiga ways dhalaan.*

*Dhaanraac dhaqanka waalidkood
Dhasha ka leexataan dhahnaa.*

Waa suge oo damacsan inuu shiribkiisa guurow yar raaciyo iyo Warsame oo sugi la', niyaddana iska leh yaa mar keliya hadalka ku siiya, ayaa magaalada Xamar la soo galay.

Run ahaantii, farxad gaar ahaaneed ayey leedahay imaanshada magaalada Xamar, adigoo ka timid dibedda ama gobollada gudaha. Laakiinse, waxaa maalintaas dadka baabuurka saarrraa qaarkood kala qiima badnayd sheekadii murtida iyo xiisaha lahayd ee Waasuge iyo Warsame. Dadkii intiisii badnayd waxay baabuurka ka degeen ayagoo niyadsami u muujinaya labadii oday. Dadka oo dhan qarbaqarbe ayey baabuurka uga degreen, maxaa yeelay, waxay magaalada ku soo beegmeen maalintii bannaanbaxa loo dhigayey ayidaaddii ku dha-waaqiddu qoraalka af Soomaaliga. Dad rag iyo dumar, dhallinyaro iyo waayeel intaba leh ayaa dhabbayaasha magaalada sidii mawjadaha badda u qulqulaya.

Waasuge iyo Warsame, markay baabuurkii ka degreen ayey meel gaar ah isla joogsadeen ayagoo ballamaya. Laakin, markay arkeen dadkii faraha badnaa, halkudhegyada ay ku dhawaaqayaan iyo habsamida ay u socdaanha la dhaceen, ayey iskaba raaceen oo dhawr daqiqadood la socdeen. Waxay odayaashu goosteen inay si wanaagsan u hubsadaan waxa meesha ka socda, sidaasna waxay ku ogaadeen sababta bannaanbaxa.

Aad ayay umuurtaasi odayaashii u saameysay kad-dib markii si wanaagsan loogu warramay. Waasuge oo

tallaabadaas af Soomaaliga laga qaaday ka faalloonaya ayaana saaxiibkiis ku yiri, "Warsamow, Allay lehe, reer magaalkii waxay afaf shisheeye ku dhaqmaamba, hadda ayey runta u soo degeen, waxaana sideedaba la yiri", ayuu yiri:

Lama horaan waa caws jiilaal:

Warsame: Waasugow, af carabigii ma waxaad raaci-say afafka shisheeyaha, mase waad ka reebtay?

Waasuge: Ma waxaa iskaga kaa darsan shisheeyaha iyo sokeeyaha (carabta iyo soomaalida ayuu asagu u arkayaa laba dad oo ay isu keeneen diin iyo dhaqamo kala shidaal qaatay oo keliya) mase af soomaaliga iyo diinta?

Warsame: Inkastoo aan ku afgaranayo, haddana waxaan carabta la wadqagnaa wax ayan biru goyn karin, biyana mayri karin (wuxuu aad u qiimaynayaa oo kala faquuqa u diidayaa dhaqanka diiniga ah ee xidideystay iyo isdhexalka labada dad).

Cabbaar ayey labadii oday ku murmaayeen, "af carabiga shisheeyenimada ka daa iyo ka dayn maayo." Ayaga oo aan isla meet dhigin ayuuna Warsame dhex galay faallo kale oo ku saabsan bannaanbaxa. Si weyn ayuu Warsame ujeeddada bananaanbaxa u dhuuxay, ulana dhacay, laakin markuu ogaaday in dadkaa faraha badan uu u soo baxay farxad muujin lagu ayidayo qoridda af soomaaliga, ayey dib ula soo xumaatay jawaab uu wiil yaru siiyay mar ay odayaashu weydiyeeen sababta dadka isu keentay. Wiilk wuxuu odayaasha ku yiri, "dadkan waxa isu keenay waxba kama gashaan, mana garan kartaan". Wuuna iska dhaqaaqay. Warsame

WAASUGE IYO WARSAME

waxay la ahayd inaan marna looga maarmi karin talo iyo tallaabo af soomaaliga ku saabsan, aad ayuuna wiilkii ugu carooday. Duqu wuxuu umuurtaas ku xasuustay gabaygii **Diini Gurey**, oo ahaa:

*Afku waalid buu leeyihiyo, odayo waaweyne
Waxay ururinaayeen halkiyo, aabbihi dhalaye
Abbaartiisa kama leexinnine, way ebyeen shalaye
Irrankiisa hoosiyo guntaa, laga abuuraaye
Or iyo qaylo kuma fiicna iyo, kaa anaa iriye.*

Waasuge iyo Warsame ayaga ayaa isugu dam-beeyay dadkii baabuurka ka degay. Inteeyan kala tegin waxay isu sheegeen danta uu mid walib� magaalada u yimid, dadka u jooga iyo meesha laga helo. Isbarasho xiisa leh ayaa dhixmartay labada oday, waxayna kala tageen ayagoo isleh, "Ilaaheen mar kale ha na kulmiyo." Sidaas ayey ku kala dhaqaqeenn, wuxuuna mid waliba markaas billaabay inuu tiigsado halkii ay degganaayeen reerihii uu u soo muraaday.



Warsame wuxuu u soo daneystay walaalkiis oo ah laba xiddigle ka tirsan Xoogga Dalka, Iana yiraahdo Dirir, wuxuuna habeenkaas u marti ahaa reer aqoon iyo dhalyo ka dhaxeysay si uu uga tilmaan qaato. Subaxdii dambe ayuu u jarmaaday Dugsiga Tababarka Xalane oo tilmaan lagu siiyay in walaalkiis ka shaqeeyo. Wuxuu ku beegmay goor subax ah oo wax la kala agaasimayo. Askartii illinka ilaalinaysay ayaa markuu Warsame u sheegtay dantuu meesha ka lahaa, waxay taleefan u direen Dirir, duqiina kursi u dhigeen. Intii uu Dirir sugayey waxyaalo badan ayuu Warsame halkaa ku arkay. Wuxuu arkay askar rag iy dumarba leh oo koox-koox loo cayaarsiinayo. Wuxuu arkay saraakiil si habsan u labbisin oo sida ay u kala sarreeyaan u kala salaan qaadanaya. Wuxuu markii ugu horreysay dhegihiiisa ku maqlay af soomaali laysku gaardisiinayo, inkasta oo uu maqal hore ka haystay. Wuxuu kaloo halkaas ka faa'i-ideystay, Iana dhacay, markii loo sheegay in ciidam-mada la gaardisiinayo ay ka kooban yihiin askar caadi ah iyo shaqaale loo tababarayo ujeeddooyin kala duwan oo waxtar u leh daafaca iyo horumarinta dalka intaba.

Kala xukun qaadashada iyo guud ahaan nidaamka meesha ka socda, wuxuu Warsame maalintaas ku xasuustay beydad ka mid ah gabaygii **Xaaji Aadan Axmed Afqalooc**, oo ahaa:

Xarbaa lagu kasbaa gobannimo, laba xiniinyoode

*Xukaan daacadiyo waxay rabtaa, xaq iyo miisaane
Midba midkuu ku xigo waa inuu, ka xakun qaataaye
Cadligu waa xayaatada dadkiyo, xaqaa llaaheeye
Ninkii ku xadgudbaa waa cadaw, dawladdii xadaye.*

Warsame asagoo ku dheygagsan daawashadii cayaarsiinta ciidammada oo aan dhego iyo indho kalaba lahayn, ayuu arkay Dirir oo korkiisa taagan, halkaas ayayna iska raaceen kaddib markay salaan iyo iswareysi gaaban si farxadu ku dheehan tahay isu dhaafsadeen.

Sheekadooda kale ka sokow, intii ay u sii socdeen guriga Dirir, Warsame wuxuu arkay jidad iyo daaro fara badan oo uusan magaalada ku ogeyn markii ugu dambaysay. Dirir ayaa duqa si wanaagsan ugu sheegay sida ay hawlahaa-su u qabsoomeen iyo qorshaha kale ee meelo kala duwan haatan ka socda, (waxyaalaha looga sheekaynayey waxay duqa ku beereen su'aal ah inay reer magaalku wax iska dhisdhisanayaan, una soo jeedin inay wax u qabtaan reer miyiga, sida baahida ka taagan xagga daaqa, dawada iyo biyaha xoolaha). Aragtidiisa reer miyinimo ka sokow, guud ahaan, Warsame aad ayuu umuurtaas u amaanay, wuxuuna u soo daliishaday maahmaahdii ahayd:

*Arrad waa dan, Usgagna
waa doqonnimo.*

Dirir ma garan ujeeddada maahmaahdan ka dambeysa, laakin Warsame ayaa u fasiray, oo yiri, "Dirirow,

waqtigii gumeystuhu na haystay dhibaato kastoo na qabataa waxay ahayd dan, laakin maanta oo ay dawlad soomaali ihi noo taliso haddaannaan wax qabsan waa doqonnimo." Si wanaagsan ayuu Dirir markan u gartay ujeeddadii maahmaahda, wuxuuse jeclaystay inuu oraahdii duqa meel ka saxaa, wuxuunayiri, "Warsamow, maxaad u tiri maanta oo ay dawlad soomaali ah noo taliso oo aad u dhihi weyday maanta oo aan dawlad nahay." Warsamana wuu qaataj ra'yigaas asagoo cudurdaarad ka dhiganaya reer miyinimadiisa.

Raggii waxay socod iyo sheeko hayaanba, waxay yimaadeen aqalkii Dirir, oo ku yaal degmada Hawlwa-daag. Dirir wuxuu qabaa haweenay aad u wanaagsan, magaceedana la yiraahdo Deeqo. Deeqo waa afo reer-keeda ka adag, raggeedana u garab ah. Wuxuu dadku u aqoonsan yahay inaan lagu gaarin edeb iyo aqoolwa-naag¹, waxayse dadka hoos ahaan u sii yaqaanku dhali-ilaan inay si xad dhaaf ah ilmaha u disho marka ay canaananeyso.

Warsame markuu laba maalmood nastay ayuu subaxdii dambe wuxuu aaday nin kale oo ay walaalo yihiiin, lagase wanaagsan, yahay, dadkuna ay ku til-maamaan inuusan xilkas ahayn. Intii uu sii socday duqu wuxuu niyadda uga tallamayay "tolow maxaad maanta kala kulmi doontaa ninkii asaga ahaa." Laakin, khayr-saadsigiisa ayaa badnaa oo wuxuu duqu maalintaas walaalkiis ka sugayey deeqsinimo aan hore loogu aqoon, maxaa yeelay muddo dheer ayey ismoogaayeen. Warsame wuxuu intaa niyadda uga sii luuqeynayay bey-dadkii ugu dambeeyay gabaygii uu **Sayid Maxamed** u

1. Aqoolwanaag: Maamulwanaag.

tirshay markii uu u yimid ina **Cabdi Garaad Yuusuf¹** oo aabbihii uu hore abaal ugu galay. Beydadkaasu waxay ahaayeen:

*Alankoodsha oo wiilku yuu, agab la'aan sheegan
Afka wuxuu ka dooniyo wuxuu, uur ka rabo siiya
Ninkii loo isxaan falahayaba, iniq u dheereeya.*

Galabtii dambe markuu duqii soo laabtay ayuu Dirir wuxuu weydiiyay bal waxa uu kala kulmay ninkii walaalkood ahaa.

Warsame wuxuu su'aashaa uga jawabay (wuxuu go' xorta ka furfurtay ku tolanayaa aqalka bannaankiisa, Dirirna agtiisa ayuu kabihii askarta ku casaysanayaa) gabaygii **Xaaji Aadan Afqalooc**, oo ahaa:

*Ninkii uurka kaa neceb wejiga, waad ka aragtaaye
Agmarkiyo daymadaba waa, lagu ogaadaaye
Inkastuu akhwaan kula yahay, aad uur la tahay
hooyo
Axmaqu waa cadawgaa hadduu, aabbahaa dhalo e.*

Dirir si wanaagsan ayuu u gartay inuusan Warsame xoolo iyo xushmo midna ka soo helin ninkii asaga ahaa, umuurtaasna lama yaabin, maxa yeelay, hore ayuu u maleynayey. Intaas kaddib waxay galeen sheeka kale, Dirir ayaana wuxuu walaalkiis Warsame u sheegay inuu damacsan yahay in quraan loo akhriyo, maxaa yeelay ayuu yiri, "dhawaan ayaan ku guuleystay tartan aan

1. **Cabdi Garaad Yuusuf:** Waa ninkii Sayidka uga digay shir-qoolkii Gurdumi.

xiddig ku qaataay." Raggii waxay isla meet dhigeen nidaamkii iyo waqtigii quraan akhriska, waxayna ku bal-lameen inay subaxda dambe u jarmaadaan suuqa xoo-laha oo ka soo iibyaan laba neef oo ari ah.

Subaxdii markii ay suuqa aadi lahaayeen ayuu Dirir hurdadii ku raagay. Warsame ayaa markaas u yeeray gabar yar oo Dirir dhalay, oo ku yiri, "Oroodo aabbe hurdada ka toosi". Haddaba, maxay fashay gabadhii yarayd? Inta garbaha kor u nuuxisay ayey adeerkeed ku tiri, "Ha noo sheegin!" Waa weer Warsame u cusub oo carruurtu ka hirgelisay magaalooyinka. Waxaa hadalkaa maqashay gabadha yar hooyadeed, Deeqa, oo inta soo orodday gabadhii si xun u dharbaaxday, markaasaa Dirirna ku soo toosay ooyinteedii. Markii xajjadii lala socodsiiyey ayuu Dirirna markiisa gabadhii ul u soo qaataay oo laga celceliyay. Warsame aad ayuu uga xumaaday gabadha yar oo uu waalidka u yahay, darti-isna sida xun loogu canaantay. Duq Warsame waxaa caado u ah in markuu la kulmo waxyaalo shucuurtiisa saameeya farax iyo tiiraanyaba, uu isla markaasba ka yiraahdo murti gola ka taag ah. Maalintaas wuxuu tirshay gabay uu waano ahaan ugu jeedinayey Deeqa, wuxuuna yiri:

*"Deeqay i maqal shay yar baan, kaaga digayaaye
Dirir toosi gabadhaan ku iri, oo diidday hadalkayga
In dartay wax loo yeelo waa; dawxumaan qabane
Digniintiyo waxaa kaaga filan, duufyo beenaade
Ilmahaaga dulunkana ka celi, daqarna haw geysan
Dibay uga xumaadaan qofkii, dila waxnaan barine
Maray kuba dulloobaan waxaan, laga dareen qabine
Dembigay falaayaan ha arag; oo da'dana fiiri*

Daa'inkayba deyn uma qabsado, duulka sabigaah."

Cabbaar ayaa la kala aamusnaa, kaddibna Deeqo ayaa raggii quraacdii u so dhigtay. Dirir iyo Warsame quraacdii kaddib waxay isu raaceen suuqa, Deeqana waxaa lagala dardaarmay hawlihii kale.

Maalmihii uu Warsame magaalada joogey waxaa u kordhay aqoon magaalo. Wuxuu tegey meelo badan, wuxuuna arkay waxyaalo kala duwan. Laakin wuxuu mar walba tebsanaa duqii Waasuge ahaa oo ayan is-arag maalintii ay magaalada soo galeen kaddib. Warsame wuxuu maalintaas u damac dheeraa inuu suuqa xoolaha ku arki doono ama war uun ka heli doono.

Waasuge markuu magaalada yimid wuxuu asagu ku degay guri uu leeyahay wiil uu dhalay, lana yiraahdo Muuse, qabana naag caddaan ah oo la yiraahdo Maarijya. Muuse wuxuu waxbarasho dibadda ugu maqnaa muddo sanooyin ah, asagoo yar ayuuna dalka ka tegay. Intaa' uu dibedda joogay duruusta waxbarashada ka sokow wuxuu si weyn u dhuuxay nolosha reer galbeedka oo qofnimadiisa saamaysay. Muuse wuxuu talo ku gaaray inuu halka ay markaa marayaan kala qabsado. Sidaas daraaddeedna, xaajadiisu kuma koobnayn jacayl iyo guur ee wuxuu isku qaatay gabadha iyo dhaqankeeda. Sidaas ayuuna uga duwanaa ragga kale ee gabdhaha shisheeyaha soo guursaday. Muuse wuxuu isku tirshaa nin la socda nolosha casriga ah, wuxuuna is-halmaansiiyaa amaba dhalilaa bulshada uu ka dhashay oo ku hareeraysan iyo dhaqankeeda. Sidiisabana waa dadka sida fudud u raaca wixii niyaddooda taabta aya-goo aan ka fiirsan ciribtooda dambe. Muuse markuu

Yurub tegay ayaa carrabka loogu tiray nolosha casriga ah, dibna uma jalleecin dadka sugaya iyo waxa ay ku sugaran yihiin. Asaga iyo xaaskiisaba markii aad ficol-kooda iyo qowlkooda dhuuxdid waxaad dareemaysaa inay fikrad ahaan isku raacsan yihiin raaricinta dhaqan-kiisa iyo raacidda midkeeda.

Muuse wuxuu isu keenay Maariya oo ku dhalatay, kuna barbaartay dhaqan iyo nolol aan waafaqsanayn kuwa Soomaalida iyo Waasuge oo ah oday lixdan jir ah, intaasna miyi ku noolaa, dhiiggiisa iyo dhimirkiisuna la shaqeeyaan dhaqanka dadkiisa.

Waa sige markii miyiga loogu soo sheegay in wiilkiisii uu dibadda ku soo guursaday naag cad, wuxuu ku tallami jirey, mar walbana isweydiin jiray, "tolow sidee naagtum u eg tahay? Af Soomaaliga ma taqaan, mase af gaal keliya ayey ku hadashaa? maxaase idin kala qabsan doona haddaad aqalkooda tagtid?" Asagoo sidaas u walaacsan ayuu markii horaba soo aaday reer Muuse. Wuxuu gurigooda ku soo beegmay goor galab ah Muuse iyo Maariya oo inta sirwaallo gaagaaban qaataay qol loogu tala galay ku cayaaraya kubbadda miiska. Markuu albaabka soo joogsaday oo lays wada arkay ayuu xishood dib ula laabtay oo isyiri bal u kaadi intay naagtudhar ka xiranayso. Muuse ayaa Maariya ku yiri, "qofka illinka soo joogsaday wuxuu ahaa aabbahay", isla markiina wuu u soo baxay Maariyana way ka soo daba oroday. Waasuge ayaa aqalka dibaddiisa loogu wada yimid, markaasaa qof waliba markiisa labada daan ka dhunkaday. Nasiibdarro Maariya sooma dhar beddelane waxay qabtaa sirweelkii gaabnaa. Waxay galabtaas ahayd markii ugu yaab iyo amankaag badnayd Waasuge. Markii

gurigii la galay, oo la kala salaan qaatay ayaa Muuse aabbihiis ku yiri: "Maxaa laguu keenaa oo aad cabeyšaa qabow iyo kuleyl, aabbe?" Waasuge wuxuu yiri: "Wixii aad heysaan ii keena, laakin waa inuu bun ugu horreeyaa." Markaasay Maariya inta orodday duqii u keen-tay fijaan qaxwe ah. Waasuge wuxuu sugayey bun sharuur, laakin markii qaxwadii loo keenay wuxuu u qaatay in lays yiri ha ku sii sugo. Maariyana waxay isleedahay mar haddaad duqii qaxwe siisay, waxaa marka kuu laaban adigoo u diyaariya casho la yaqaan. Waasuge iyo wiilkiişii waxaa u socda iswareysi. Muuse ayaa looga warramayaa dhibaatooyinka miyiga oo dad iyo duunyaba haysta. Salaaddii maqrib ayaa la gaaray, markaasuu Waasuge inta weeseystay oo waajibkiisii gutay warkii halkiisii ka billaabay. In yar kaddibna waxay Maariya raggi ku tiri: "Kaalaya miiska aan cashaynee!" Waa marka uu kashifmay is afgaranwaagii oo duqii yiri: "Anigoo aan bun helin ma taabanayo cunto kale." Markaasay inta reer Muuse isdhugteen oo duqii ka fogaadeen, iskaga faalloodeen isafgaranwaaga meesha ka dhacay. Waxaa kaloo ka sii darraa markuu Waasuge ogaaday inayan Maariya aqoon u lahayn sida bunsharuurka loo dubo. Taasu waxay kashifantay markii deriska laga doonay agabtii bunsharuurka iyo qof dubi yaqaan intaba. Waasuge waa u caddaatay inayan reer Muuse ka suura gelin sooryada uu sugayo iyo sida uu u doonayo.

Dhawr ayaamood kaddib ayuu Waasuge habeen Jimce ah fiid horadii wuxuu digri¹ ka maqlay masajid ku dhowaa (wuxuu ka tirsan yahay dariiqada Axmadiya),

1. Digri: Tawxiidka xadrada leh oo ay culimada darilqooyinku ku soo jeedaan.

markaasuu inta aaday goor dambe ka soo laabtay. Had-daba, markuu aqalkii ku soo laabtay muxuu la kulmay? Wuxuu yimid gurigii oo ay reer Muuse ku casumeen saaxiibbayaashood oo isugu jira rag iyo dumar. Dhallinyarada Soomaaliyeed oo naagaha caddaanka ah qaba cidi kama maqnayn, qaar kalana way ka soo qayb galeen casumaadda. Waasuge wuxuu albaabka ka soo galay iyadoo muusig qabow dhacayo oo wiilashii mid waliba inta gabar isku looxshay garabkeeda ku hurdayo. Dhallinyarada meesha ku kulantay labbiska ay qabaan wuxuu Waasuge ku xusuustay wiilkii Dhaanraac ahaa oo uu baabuurka kala soo raacay Jawhar.

Duqii cabbaar ayuu dhallinyaradii isha la raacay, asagoo isweydiinaya, "tolow, meeshu ma tahay aqalkii Muuse?" Markuu in badan taagnaa asagoo yaabban, ayaa wiilashii midkood inta soo fiirshay ku yiri: "Duqa, mayska soo gelaysaa aqalka? Adeeg Alla!" Markay intaasi dhacady ayaa Muuse hadalkii maqlay, soona orday markuu arkay qofka lala hadlayaa inuu aabbihiis yahay, yirina: "Aabbe maad soo gashid, maxaad albaabka u taagan tahay? Markaas ayuu Waasuge shaki baxay, inkastoo uusan garan waxa meesha ka socda. Duqii gudaha ayuu soo galay, Muuse ayaana dhinaec socda oo uga warramaya inay dadkani yihiin saaxiibbayaashiis, Maariyana ay casuntay. Intaa ay dhallinyarada agmarayaan cayaartii sideedii ayay u socotaa, Waasugana laabta ayuu ka hadlayaa oo wuxuu leeyahay: "Casumaaddanu waa caynkee? Culimo iyo waayeel kale midna ma joogo! Ari lama qalin oo anfaco kale lama sii diyaarin, horana layguma sii sheegin! Waa cajaa'ibe casumaaddanu waa caynkee?"

Duqii waxaa u caddaatay inay casumaaddu tahay caweys dhalinyaro, kaddib markuu arkay sida ay

wiilasha iyo gabdhuhu¹ isu qabqabsanayaan. Waasuge wuxuu goostay inuu dhallinyarada u jeediyo waano iyo wacdi si ay caweyska iskaga daayaan. Isla markiiba aadaan ayuu Waasuge ku dhuftay, "Allaahu akbar, Allaahu akbar, Allaahu akbar, ..." Muuse aad ayuu aabbihiis ugu carooday, laakin wuxuu sameeyo wuu garan waayay. Cayaartii way joogsatay, dhallinyaradiina way wada aamuseen, markaasay Waasuge agtiisa ku soo wada urureen. Maariya dadkii dhexdiisa ayey hadba dhan u ordeysaa. Gabdhihii kale oo caddaanka ahaa mid waliba ninkeedii ayey su'aalo ku furfurtay iyadoo sababta weydiineysa. Markuu Aadankii dhammeeyay, Waasuge wuxuu dhallinyaradii u jeediyey hadal waano ah, kad-dibna asagoo ku luuqeynaya ayuu u tirshay masafadii wacdiga ahayd ee Sheekh Axmed Gabyow, kuna saabsanayd inuu aadanuhu ku waano qaato waxyaalaha dabiiciga ah oo Ilaah abuuray naguna hareeraysan, asagoo yiri:

*Webiga kii warwareegsanaa iyo
samada waaban marnaan wab soo dhihin
baxarka waalan Ilaahna waabiyay
waaga beryaaya marnaan la wayhayn
kuwa Walleylyo Wadduur akhraayaa
ayagu wayskula waano qaateen
wejigay weeso la daa'imaayaan
waqt galaa wataray, dukaayaan
Watar dibikiis werdiyay akhroodaan
waalidka weerar samay dhahaayaan
waaxiday weelal jannaad ka tuugaan
kuwaasu waa weliyaala Eebboo
Wedkii dibkiis dar Jabnnay waraabaan.*

1. *Watar*: Ragcooyinka salaadda oo ka kooban tirada Isdheer.

Markay intaasu dhacday ayey dhallinyaradii qaybsantay oo u kala baxday qaar wacdigii iyo waanadii ay saameeyeen iyo qaar ka carooday si weynna uga xumaadeen cayaarta laga carqaladeeyay. Kuwii ugu xariifsanaa wiilasha ayaa markii dambe isku dayay inay duqa xasil wax u dhacsiiyaan ayagoo dantoodu tahay inay barnaamijkooda dhammeystaan habeenkaas, laakin wiil yar ayaa xaajadii kharribay oo inta si lama filaan ah hadalkii u qaatay, duqii ku yiri: "Adeer annagu inta yar oo aan adduunyada joogno waan tumaneynaa, aakhirada aad sheegéysidna yeelkeed." Waasuge aad ayuu weertaas ula fajacay ilaa hadalba ka soo bixi waayo.

Markuu xoogaa aamusnaa ayuu inta yaab madaxa la ruxay, dhawr kal ku celceliyey hadalkii uu wiilku yiri, "Aakhirana yeelkeed! Aakhirana yeelkeed!" Hadal waano ah ayuu Waasuge ku dheeraaday, wuxuuna dhallinyaradii tusaaleeyay inuusan llaahay dadka-u abuurin in qof waliba ku kaco wixii ay naftiisu jeclaato. Markuu in badan waxyaalaha diintu na fartay u faaninayey, waxyaalaha ay naga reebtayna u caaynayay, ayuu ugu dambeystii dhallinyaradii u tiriyey beydad ka mid ah masaf kale oo **Sheekh Axmed Gabyow** uga faallooday waxyaalaha aakhiro qabsan doona qofkii aan camal wanaagsan falan intuu adduunyada joogo, wuxuuna yiri:-

*Rugtii qayaamoo haddii la roogsado
Rifata naar ahna raab ka soo go'o
Kuwii rogaayayna reebi waayaan
Rasuulka Suubbanunow ku reed maro*

*Haddaad ka raaracsatiiska kaa rido
Risaalihiisii horaadan raacine
Rabbigay weynuna raalli kuu naqan
Ragow haddoo galbi waa rafaadaa.”*



Dhallinyaradii quus ayey markan ka gaartay, sidaas ayeyna ku kala tageen. Maariya aad ayey uga xumaatay barnaamijka habeenkaas ka dhicisoobay, aqalkeeda ayeyna dhexda ka xiratay caro daraaddeed. Habeenkaa reer Muuse islama hadlin, sidaas ayaana waagu ugu baryay. Waasuge qolkiisii ayuu iska seexday asagoo ciil bistii la ah, asal ahaanna ka xun waxyaalahay ay dhallinyaradii kù kacday, sababna uga dhigaya edebdarro ay horseed u yihiin reer Muuse.

Subaxdii dambe, wuxuu qof waliba soo toosay asagoo cabbursan oo si dhib ah hadalku uga soo baxayo. Kaddib markii la quraacdya, ayuu Muuse sheeko sarbeeb ah kuna saabsan waxyaalihii xalay dha-cay u billaabay aabbihiis. Maariya kama qayb qaadan sheekadaas, maxaa yeelay, waxay si weyn u dareensa-nayd inayan isfahmi karin iyada iyo duq Waasuge.

Muuse markuu sheekada billaabayay waxaa u barbar yiil bal inuu si aan rasmi ahayn ee iska maandhugad ah aabbihiis ugala tashado xaajo uu maalmahaas ku tallamayay, Maariyana ay la ogayd. Muuse markuu isyiri duqa caradii way ka degtay, ayuu si qabow u yiri, “Aabbe waxaan jeclaystay inaan kula socodsiiyo, kaalana tas-hado ra’yi aan goosannay aniga iyo Maariya, kuna saabsan inaan shaqada dawladda ka tago, dibeddana iska aadno. Waxay ila tahay (ayuu yiri Muuse), inaad adiguba

garan kartid sababta nagu kallifaysa umuurtaas, maxaa yeelay, waxaan nahay dad doonaya nolol casri ah, horana u bartay. Waxaa intaas noo dheer, mar haddaan dibedda tagno, welwel kama qabno xagga shaqada, maxaa yeelay, waxaan mar walba warqado ka helnaa. Maariya aabbaheed, oo ah nin warshado leh, wuxuuna nagula taliyaa inaan asaga u shaqayno.”

Markuu intaas Muuse yiri ayuu Waasuge hadalkii qaatay kuna billaabay, “Maandhow, aad ayaan hadalkaaga u gartay, haddaanse dhuuxay waxaan u qaatay inaad tahay nin ka fogaanaya wixii uu waalid iyo walaal lahaa. Tan labaad, Muusow, waan ka war hayaa oo dhal-linyaradii da’daada ahayd oo aad dibedda wax iskula soo barateen, si farxad iyo isku kalsooni leh ayay dalkooda uga shaqaystaan, waalidkoodana uga war hayaan, ugana duçaystaan (wuxuu Waasuge soo hadal qaaday wiil uu aabbihiis yiqiin, Muusana ay wax isla soo barteen). Muuse ayaa hadalkii duqa u adkeysan waayey, markaasuu inta si caro ku jirto uga dhex galay, yiri, “Aabbe marna ha ka baqin inaad dhibaato la kulantid anigoo nool. Waxaan kaa ballanqaadayaa inaan bil walba lacag kuu soo diro, haddaad jirro yar isku aragtidna waxaan kugu daweynayaa dibedda inta tikiid kuu soo diro.” Intaa uu Muuse faanka qubayo, Waasuge feerahay ayuu ka qoslayaa, maxaa yeelay, wiilkiisa ayaa u miisaaman, wuuna ku rajo gaaban yahay. Muuse oo faankii weli shubaya ayuu Waasuge hadalkii ka qaatay, oo wiilkiisii u jeediyey hadal iskugu jira waano iyo canaan intaba. Ugu dambeystiina, wuxuu Waasuge hadalkiisii la kaashaday murtida Soomaalida, asagoo Muuse u tirshay gabaygii **Xaaji Aadan Afqallooc**, oo ahaa:-

WAASUGE IYO WARSAME

*Seben tegay mid weli soo socdiyo, saaka waxa
jooga
Saddexdaa waqti baa xaal adduun, lagu sifeeyaaaye
Soo noqod ma jiro shalay wixii, saadufoo dhacaye,
Waxa saadambeetiyo berrina, waa su'aal maqane
Waxay taladu kuu suubban tahay, subaxaad
joogtaaye."*

Markuu wadahadalkii heerkaas gaaray, ayuu Muuse iska dhigay nin waanadii qaatay, Waasugana wuu ku farxay, inkastoo uu shaki weyn ka qabay. Waasuge afar faataxo ayuu Muuse u maray, wuxuuna ugu duceeyey inuu dalkiisa ka shaqaysto, dadkiisana la noolaado, waalidkiisana ka duceysto. Sidaas ayaana hadalkoodii subaxaas ku dhammaaday.



Shan maalmood kaddib, ayuu Waasuge goor subax ah, wuxuŋ aaday suuqa xoolaha asagoo dantiisu tahay inuu ka soo fiiriyo dad baadiyo ka yimid oo uu reerihii ka wareysto. Maalintaas ayeyna Waasuge iyo Warsame si lama filaan ah ugu kulmeen suuqa xoolaha (waa maalin-tii Dirir iyo Warsame ariga iibinayeen). Lagama sheek-ayn karo sida uu mid waliba u farxay markay is-arkeen. Maalintaas waxay isku fureen murtidii ku gaaxatay intay kala maqnaayeen. Dirir iyo Waasuge ayuu Warsame isbaray, kaddibna waxay wadajir uga shaah doonteen makhaayad suuqa u dhoweyd. Intii ay sii socdeen waxay isu sii sheegayeen halka uu mid waliba magaalada ka joogay muddadii ay kala maqnaayeen. Labada duq waxay u hadlayeen si tannaago ah oo farxadi ku jirto, markaasaa qofkay agmaraanba dib u sii dhuganayay, dadka qaarna kuba qoslayay. Makhaayaddii ayay tag-een. Shaah ayaa loo keenay. Warsame ayaa markaas hadlay oo yiri, "Waasugow, waxaad iiga warrantaa naagtii caddaanka ahayd oo wiilkaagu qabay. Mase leedahay shuruudihii odayaasha Soomaaliyeed ku qiimeyn jireen naagta la guursanayo, kuwaasoo yiri naagta aad guursanasid waa inay lahaataa shan waxyaalood oo kala ah:-

*Itaal nimeed;
Aqbal naageed;*

*Arrinkeen waayeel;
Af Muslin, iyo
Anshax culimo."*

Waasuge ayaa markaas asagoo Warsame u jawaabaya, si wanaagsanna hadalkiisii u dhuuxay inta shaahii kabbaday oo koobkii dhigtay, ku yiri, "Wallaahi Warsamow, haddii aan dembi iska dhowro, gabadhu waa qof aad u qurux iyo caqli badan, cilmiga gaaladana aad u taqaan sida la sheegayay (Waasuge cilmi waa u diinta Islaamka, wixii ka soo haraana umaba danqado). Laakinse, Warsamow (ayuu yiri), waxyaalo badan waa ka dhimman yihiin, waadna og tahay oo waxay Soomaalidu ku maahmaahdaa:

*Dad ma ceeb la' yahay lama yiraa,
ee ma cayntaa ayaa la yiraa.*

Haddaba, Warsamow, haddaan si tifaftiran kuugu warramo, waxyaalaha gabadha ka maqan waxaan ka soo qaadi karaa: Bal mar waayoo, ma dukato, mar kale waayoo, ma taqaan sida bunsharuurka loo dabo. Waxaa intaas ka sii daran, waxay neceb tahay daacada oo sid-aan iskugu celinayay kuba wadna go'ay. Haddiise aan Warsamow tixgeliyo heshiiska iyo kala dambaynta iyada iyo ninkeeda, waxaanba is-iraahdaa kuwanu waa reer jannaadkii la sheegayay." Markay halkaas marayso ayuu Warsame maahmaah gaaban ku tuurtay hadalkii, oo yiri, "Waasugow, waxaa sideedaba la yiri,

Isqadderis qoys kuma dagaalo.”

“Warsamow, (waxaa hadalkii halkiisii ka qaatay Waas-uge) si kale kuma garatide, marmar waxaa cuntada kariya Muuse markaasaan ku xusuustaa maahmaahdii ahayd, rag waxaa u wanaagsan:

Nin tolkiis ū nacas ah, oo aan ragannimadiisa ku tijaabin, shisheeyahana u nacab ah, oo ay ka baqaan, reerkiişana u naag ah, oo aan danihiisa ka weyneysan.”

Warsame wuxuu aad ula yaabay markii la yiri naagtii oo iska fadhida ayuu ninkii cuntada karinayaa. Warsame waxaa maskaxdiisa hantiyay sida ay Soomaalidu ragga iyo dumarka ugu qaybiso, **HAWSHA**, **HADALKA**, iyo **HILIBKA**. Asagu wuxuuba eedda saarayaa Maariya oo ula muuqata inaysan ahayn naag gaari ah ama ay daac-adnimo xumo ku jirto. Wuxuuna u soo qaatay maahmaahdii ahayd,

Ilaahow shan waad uuntay ee maxaad shan uga dhigin:

Geesi waad uuntay ee maxaad bir uga dhigin;

Fulay waad uuntay ee maxaad baalal ugu yeelin.

Deeqsi waad uuntay ee maxaad maalqab uga dhigin;

Bakhiil waad uuntay ee maxaad summad ugu yeelin;

Naag xunna waad uuntay ee maxaad koor ugu xirin, ha laga cararee intaan cidba la moodin.

Iyadoo sheekadu isku dubbadhacday, ayaa dallaal-in iyo dad kaloo isdaba yaacayaa makhaayaddii soo galeen, markaasay odayaashii ismaqli waayeen, sheekadiina ka joogsatay. Markii buuqii yaraaday, ayaa Waas-uge oo hadalkii sii wata wuxuu yiri, “Warsamow,

umuurta iigu daran ee gabadhu iiga yaabisay waxay tahay, mar kastoo aan ka sheekaysanno murtida Soomaaliyeed, inta hadalka iska soo gasho ayey iyaduna soo daliishataa gabayo iyo heeso af gaal ah oo uu leeyahay nin ay magaciisa ku sheegaysey *Shakisbiir.*" Markuu Warsame intaas maqlay ayuu inta qosol la raftay, yiri, "Waasugow, ninka ay gabadhu sheegtay ma waxay barbar dhigaysaa laashimiintii Soomaaliyeed oo ay ka mid ahaayeen: Raage Ugaas, Cali-dhuux Aadan, Sayid Maxamed, Sheekh Axmed Gabyow, Faarax Shuuriye, Salaan Carrabay, Timacadde, Cali Xuseen Xersi, Eybakkar Rooble Indhayare, Geeddi Garabay, Faarax Seefeey, Qamaan Bulxan iyo kumanyaal kale oo ka wada daran." "Waasugow, (ayuu Warsame yiri asägoo hadalkii shigs-higaya caro daraaddeed) sideedaba aan kuu warramee, dadkoo dhammi wuxuu quuri la' yahay kartida iyo mas-kaxda llaahay Soomaalida siiyay, oo aan cid ku gaarta la helayn, laakin, waxaa la yiri:

*Libaax tuuryo lalama gaaro
Cayduna wax kama tarto.*

Hadalkaas qiiamaha leh oo Warsame ku raagay Waasuge wuxuu ku xasuustay gabaygii **Salaan Carrabay** oo ku saabsanaa inayan jirin wax ka xumaan badan qof aan libintaada kuu qirin, yirina:

*Dumarkuba xublaха foosha way, xanaf wareeraane
Balse inay xasuüs daran yihiin, waxaw xaqiiqdiyya
Xanuunkii markii hore qabsaday, xaylka kala mooge
Waxba yuusan xeerkay i marin, xoolana i siine
Xaasha e nin libin iga xistiyay, xumihiי waa yaabe."*

*Alla la kala baryi og,
erayna la kala dhihi og.*

Sidaas daraaddeed (ayuu yiri Warsame), Soomaalida laguma gaarayo hadal iyo murtidiis."

Waa suge, inkastoo uu hadalkiisa ka xumaa, haddana uma jawaabin Dirir, maxaa yeelay, wuxuu ku xushmeynayay. Warsame, aqoon horana kama dhaxayn labadooda. Waasuge wuxuu door biday inuu sheekadii Maariya ku saabsanayd halkeedii ka sii bilaabo, wuxuuna yiri, "Warsamow, weli ma kuu sheegay inay Maariya maalin dhoweyd anigoon iska jirin weesada iga jebisay!" Waasuge waa iska oday culimo la jir ah, wuuna ka war hayaa inayan weeso ka jebin gabadha wiilkiisu qabaa, wuxuuse haddana aamminsan yahay in umuurta

Dirir ayaa hadalkii qaatay oo isyiri bal dunida kale la socodsii odayaasha kaligood isu camiraya, wuxuuna yiri, "Waasuge iyo Warsamow, qolo kastaa waxay leedahay dhaqan ay ku faanto, laguna yaqaan. Ummadaha qaarkood waxayba leeyihii afaf aad u da' weyn oo suugaantoodu dunida ku faaftay, aadna loo jecel yahay. Haddaba, anigoo aamminsan inay Soomaalidu ka mid tahay ummadaha afafka hodanka ah leh, haddana waxaa loo baahan yahay inaad aqoonsataan suugaanta iyo dhaqammada dadka kale." Hadalkaa Dirir yiri odayaashu uma qaadan aqoon kororsi ee wuxuu ku dhaliyay yaab ay la aamusaan. Dirirna wejigooda ayuu ka gartay fikradda ay hadalkiisa ka qabaan, markaasay ka taagan tahay maxaa kaa keenay hadalkaan. Warsame ayaa inta markaas madaxa kor u soo qaaday, cod jilisan ku yiri, "Dirirow, hadalkaagu mana xuma oo waxaa hore loo yiri: Qof waliba aqoontiisa ayuu hadlaa, laakin, waxay haddana Soomaalidu ku mahmaahdaa:

Maariya ay sidaas ka duwan tahay. Dirir ayaa isyiri, duqa shakiga ka saar, oo yiri, "Waasugow waxay ila tahay inayan. Maariya weeso kaa jebin karin, maxaa yeelay, mar haddii diinteenヌ qabto inay isguursan karaan iyada iyo wiilkaagu, waxaa kuu cad inaysan weeso kaa jebin." Waasuge ayaa si lama filaan ah hadalkii u qaatay oo si tannaago ah u yiri, "Dirirow ma waxaad i leedahay Maariya iyo gabar Soomaaliyeed, yaa...! Yaa...! ayaa haddii Ilaah kuu roon yahay, inkastoo wiilkaygu qabo, haddana... yaa...! saw hal aad garatay maaha?" Intuu gacmaha hadba gees u taagayey, ayay Waasuge ushii ka dhacday. Markuu inta rogmaday usha soo qaado isyirina, wuxuu dhiniciisa ka arkay nin haybad culimo ka muuqato oo haareed guduudan leh. Cimaamad ayaa ninka madaxa ugu duuban, gacantana wuxuu ku sitaa baakoorad iyo tusbax gaaban. Waasuge wuxuu isyiri, Alleylehe, haddaad mas'aladii Sheekh u - heshay, wuxuuna talo ku dhammaystay inuu wax ka weydiyo xaajaday Dirir ku murmayeen. Haddaba, maxaa dhacay? Ninkii Waasuge Shiikha u haystay ayaa inta yara kulaaday cimaamaddii madaxa ugu duubnayd iska furay oo dibedda soo dhigay cirro jeegaxiir ah. Intaa kuma ekeysane, xabbaad sigaar ahna wuu shitay. Waasuge wuu arkayaa waxaas oo dhan. Asagoo la yaabban siduu ugu sirmi tegay, niyaddana iska leh, "Reermagaalku Sheekh la mood badanaa!" Waasuge wuxuu umuurtaas ku xasuustay ninkii hore u yiri, "Haddaad magaalo tagtid waxaad arkaysaa:

*Caalin faasaq ah;
Caami duub leh;
Carmal timo dabaniyo
Carruur shaash leh."*

Iyadoo sheekadii jaha la'dahay ayuu Dirir inta saac-adda fiirshay, Warsame hoos ula hadlay, asaguna markiba. Waasuge u sheegay in Dirir quraan la saarayo. Waasuge waxaa lagu marti qaaday inuu quraan akhriskaas ka qayb galo, si wanaagsanna ay odayaashu maal-intaas u sheekaystaan, maxaa yeelay, (ayuu Warsame yiri) waxaa lagu maahmaahaa:

*War sal ayaa looga dhergaan,
biyana sacab, salaanna xusul."*

Halkaas ayay iska raaceen labadii oday iyo Dirir, waxaana la socday wiil yar oo u waday laba neef oo ari ah oo ay suuqa ka soo iibiyeen. Wiilkii yaraa wuxuu riyihii marsiiyey Waddada Maxamuud Xarbi, maxaa yee-lay, ma aqoon jidka loo maro Degmada Hawlwadaag, shaqada xariglanimada oo ku cusub daraaddeed. Inta wiilku khaladkaas ku kacayo, Dirir iyo odayaashii waxay ku hawlan yihiin Waasuge oo inta xarig lugta u galay asagoo ka tallaabsanaya suuqa illinkiisa ku kufay. Goor dambe ayaa arrintii la ogaaday, oo Dirir wiilkii ka daba orday, odayaashiina ku yiri hayga harina. Waasuge dhibaato sidaas ihi ma gaarin, cagahiisa ayuuna halkii uga dhaqaaqay. Wuxuu Dirir saanta boobaba asagoo odayaashiina u cag dhigaya, wuxuu wiilkii uga daba tegay isbeddelka baabuurta oo ku ag yaal Tiyaatarka Ummadda. Nasiibdarro, ayagoo aan iska daba imaan ayaa tagsiile labadii riyood mid dhabarka jebshay, wiilkii yaraana inta jug siiyey garab wax ka gaarsiiyey. Waasuge iyo Warsame markii uu tagsiiluhu dhibaatada geystay ayey inta meel fog ka arkeen saan boob dhiillo ku

jirto muddo gaaban ku soo gaareen meeshii shilku ka dhacay. Ardadii dugsiyada, fannaaniintii Tiyaatarka iyo dadwenihii jidodka marayey intuba waxay ku soó urur-een goobtii shilka.

Waasuge iyo Warsame, markii ay arkeen dadka faraha badan oo Dirir ku hareeraysan, ayuu mid waliba inta marada xaytay, ushiina la baxay, oo dagaal u diyaar garoobay.

Iyadoo laysku ildaran yahay ayaa waxaa soo yeeray wiishkii Booliska Waddooyinka, markaasaa dadkii dib u wada gurtay, xaajadiina raggi iska lahaa la wareegay. Tagsiilihii waxay Boolisku amreen inuu wiilkha iyo rida dhaawaca ah baabuurka kú qaado, waxaana laysu raacay Xafiiska Booliska Waddooyinka.

Intii aan goobtii laga dhaqaaqin ayuu Dirir odayaashii ku yiri, "Aqalkii sii taga oo sii geeya rida aan dhaawaca ahayn." Odayaashii hadalkaas ma aqbalin, sababta ay ku diideenna waxaa ka maahmaahmay Waasuge, oo yiri, "Dirirow, wixii laysla sheegtaa ama laysku sheegtaa waxay u baahan yihin shan waxyaalood:

*Nin sheegta;
Nin lagu sheegto;
Shahaado marag fura;
Sheekh xugmiya iyo
Sharkamatiire fuliya."*

Warsame ayaa asaguna markiisa hadalkii qaatay, oo yiri, "Dirirow, sow meesha la tegayo rag kuma doodayo? Sow xis iyo sharci mid uun xaajadu ku dhammaan mayso? Sow madax ama mooro mid uun qaadan maayno? Mase kula tahay meel intaasoo waxyaalood ka dhacayaan in looga maarmi karo Waasuge iyo War-

same? Sowse hore uma maqal gabaygii **Sayid Maxamed**, oo ahaa:

*Shir aguugay waayeel abyamay, talo ashaayowday
Irdo jiq ah albaabiisku xiran, eel la bixin waayay
Xaajada afraha duubatee, loo almami waayay
Nin aqoon leh aw iyo haddii, odayo loo geeyo
Inkastoo ayaan iyo ayaan, amarka loo guulo
Ninkii maalintaa ka arrinshaa, aaqil sow ma aha."*

Dirir odayaashii waa u taag waayey, halkaas ayeyna iska wada raaceen. Nasiibdarro, markii xafiiskii la tegay, Waasuge iyo Warsame albaabka ayaa lagu celiyey, si weyn ayeyna odayaashu umuurtaas uga xumaadeen ayagoo u qaatay sharafdarro loola qasday oo aan mudankooda ahayn.

Dirir iyo tagsiilihi dood dheer ayaa dhex martay, laakin, Dirir ayaa markii dambe si odaynimo ah xaajadii uga taliyay, asagoo yiri, "Markii horaba waxaan ridaan u soo iibsaday inaan ku ducaysto ee uguma tala gelin dhaqaal, sidaa awgeed, waa ku qunsan karaa dantii aan ka lahaa mar haddiiba ay nooshahay." Dirir wuxuu intaa raaciay inuusan waxba u haysan tagsiilaha, mar-kaas ayaana xaajadii fududaatay. Booliskii ayaa aya-guna dhankooda xaajadii ka fuliyay oo wiilkii yaraa takhtar u diray, si dhibkiisa loo soo qiimeeyo ama loo soo qiyaaso, tagsiilihiina ka qaaday xaashiyihii baabuur wadidda inta wax la kala hubsanayo. Sidaas ayayna xaajadii shilku ku dhammaatay.

Odayaashii waxay iska fadhiyaan dibedda ayagoo caro bistood la ah, laakin, waxay haddana ayaga la tahay in maslax ama marag mid uun loogu yeeri doono. War-

same wuxuu niyadda iska leeyahay, "Dirir ayaa raalli ka ah in dibedda laydinku celiyo ee hadduu Booliska amar siin lahaa taniba idinma qabsateen. Waasuge waxay la tahay in meel looga dhacay asaga iyo Warsame, xoogna loogu diiday xaajo ay wax ka qabashadeeda leeyihiin, taasoo ah xaqiraad aan loo dul-qaadan karin. Mas'alaadaas wuxuu Waasuge maalintaas ku xusuustay gabaygii **Saahid Qamaan**, oo ahaa:

*"Rag waxaan ku maamuli aqaan, ama ku maamuusi
Mase inaanu nahay oo tolximo, meerto noo tahaye
Aan weliba kaga miil caddahay, miirse diiddaniye
Masallaha ninkaan ii dhigayn, midig ma saaraayo
Ninkii aniga iga maarmi kara, uma muraad yeesho."*

Dirir ayaa xafiiskii ka soo baxay, kaddibna odayaashii uga warramay sidii ay xaajadii ku dhammaatay, waxna uga sheegay nidaamka xafiisyada iyo xeerka Booliska Waddooyinka. Waasuge iyo Warsame kama dawoobin waxyaalihii lagula ƙacay, inkastoo ay hadalkii si wanaagsan u garteen. Dirir iyo labadii duq halkaas ayey iska raaceen ayagoo taksi ku sida riyihii waxayna gurigii tageen iyagoo aad loo raagsaday.

Waasuge iyo Warsame waxaa la geeyay qolkii martisharafta oo aan meel cag la dhigo lahayn. Waxaa gogosha buuxiyey maqaawiir reer magaal u badan, oo nin walba leh.

Markay odayaashu soo dhex marayeen dumarkii ku hawlanaa cunto kariska ayuu Waasuge inta isha la raacay, niyadda iska yiri, "Alley lehe, waa dumar xalay oo dhan meseggo tumayay oo ku heesayay, ayagoo leh:

*Makorow dhagax waaye
Makacow dhulka waaye
Makaraan xirsi⁽¹⁾ waaye
Muddulow aqal waaye
Mako naagaha waaye
Meerto waa hal la maalo
Mooy waxaa la yiraa
Isha meesha madow
Mooye geed la jaroo
Muuno loo qoray waaye
Maqaarkii la aslaa
Masallaa la yiraa
Naagtii maamul taqaan
Maakhiidaa⁽²⁾ la yiraa
Muslinkii la wacoo
Minankaaga yimaad
Martiyyaa la yiraa
Waa la meel mariyaa
Midigtaa la qabtaa
Wixii ay mar damcaan
Marxabbaa la yiraa.”*

Intii cuntada la sugayay waxaa raggii dhex martay sheeko qaaya leh. Dooddu waxay ka furantay Warsame oo raggii uga faallooday wixii kala qabsaday ayaga iyo tagsiilihii. Odayaashii reer magaalka ahaa midkood ayaana su'aal dulun ku jiro weydiiyey Waasuge iyo Warsame oo yiri, “Haddaad ri’ xun daraaddeed dhibaatadaas u marteen, maxaad Waasuge iyo Warsamow ka yeeli

1. Xirsi: Qardhaas.

2. Maakhiido: Naag gaari ah.

Iahaydeen hadday ahaan lahayd hal geel?" Warsame ayaa inta si yastinu ku jirto u qoslay, oo asaga iyo Waasuge isdhugteen, yiri, "Ma waxaadan maqal ninkii iyadoo laga sugayo hal geela guddigii u keenay ri', markii sababtii la weydiiyayna yiri,

- *Ridu laba ragga ayey la wadaagtaa, oo waa:
Haarka iyo hareedka;*

*Laba naagaha ayey la wadaagtaa, oo waa:
Laab-jileeca iyo labada naas;*

*Laba geela ayey la wadaagtaa, oo waa:
Qatinka iyo qarjaameysiga;*

*Labo lo'da ayey la wadaagtaa, oo waa:
Geesaha iyo guduudka;*

*Laba fardaha ayey la wadaagtaa, oo waa:
Gurdanka iyo gooha;*

Midna way dheer tahay, oo iyadoo aan labajir gaarin ayey labajir dad kaa shibbisaa."

Odeygii reer magaalka oo laftiisu isku wada inuu wax weyn ka yaqaan dhaqanka Soomaaliyeed ayaa hadalkii mar kale qaataay, oo yiri, "Warsamow, haddaad ariga ku tilmaantay midka xoolaha ugu qiimaha badan, waxaa noo caddaatay inaad geel lahayn, sidaa daraaddeed, way kuu furan tahay inaad riyaha ammaantid mar haddaadan aqoon u lahayn qiimaha geela." Asagoo sii wata ayuu hadalkiisii su'aal ugu dambeysiyyay, oo yiri,

"waxaa sideedaba Warsamow iga su'aal ah, marka aad sidaa u hadleysid ma waxaadan maqal gabaygii ku saabsanaa ammaanta geela ee **Cumar Isteeliya**, oo ahaa:

*Ajal dhimatay oo laba qabiil, eedi kala gaartay
Afyaraha hadday soo gurtaan, nimanki aarsaayay*

*Akhyaar iyo cuqaal loo guriyo, odayo loo sooco
Waxaqoonta xaajadu hadday, aad isugu raagto
Boqol awrku dheer yahay haddii, oodda laga qaado
Markaasaa ninkii iilka galay, lagu illaawaaye
Adduunyada wax nooloo la siman, ku
arkimaysaane.”*

Markii gabaygii la d̄hegaystay ayaa reer magaalkii oo dhan si hiillo ku jirto u qosleen, qaarkoodna inta soo joogsadeen ayeyba salaan hambalyo u dhiibeen ninkii asaga ahaa. Markaasuu asaguna inta joogsaday raggii oo dhan gacan qaaday, oo intaas kuma ekeysane dadkii dibedda fadhiyayna yara qooraansaday bal in dumarku qoslayaan iyo in kale.

Waasuge iyo Warsame aad ayey uga qiiroodeen markii ay arkeen sida reermagaalku isugu camirayo sheekada, waxaana ayagoo aan iska war hayn mid waliba umuurtaa ku xusuustay maahmaahdii ahayd:

*Nin geed u buuxo,
ayay garu u go'daa.”*

Isgarabsiga reer magaalku wuxuu odayaashii ku abuuray qab iyo qiiro. Midkoodna welwel kama qabin in suugaanta Soomaaliyeed looga guul helo. Waa rag ku caan baxay aftahannimo, waaya-aragnimana u dheer tahay. Iyadoo la bulaaamayo oo reer magaalkii madaxa isku garaacayo qosol daraaddiis, ayuu Waasuge inta giddigood isha la raacay oo Warsame garabka jug ka siiyey qosol yar dhag ka siiyay, markaasaa inta la aam-usay asaga la soo wada dhugtay. Waasuge waxaa sidaas ugu sugnaatay in hadal laga sugayo, markaasuu inta si la yaqaan fadhiga ugu negaaday, tusaalooyin hujuum ah

hadalkiisii ku billaabay intuusan hirarkiisii furfurin. Isla markiiba wuxuu asagoo ku luuqeynaya reer magaalkii u tirshay gabaygii **Faarax Xuseen** oo ahaa:

"Haddaan doono waan dhihi karaa, diigashiyo faane

*Anoon diririn waan ridi karaa, daqarro waaweyne
Dadka Eebbahay caabudkiis, baan isaga daayey.*

*Diradiriyo waan geli karaa, dulun islaameede
Duddo nabada waan gelin karaa, dab iyo qiiqiise.
In namiim cadaab dalaq la siin, baan isaga daayey.*

*Shimbir duulis badan oo dhulkii, degi aqoon
waayey*

*Kol uun buu libaax labadii daan, dalaq yiraahdaaye
Inay edebtu shay doora tahay, baan isaga daayey.*

*Daliil gabay ah diin iyo xigmad, daacad iyo waano
Dorraad iyo midaan shalay lahaa, duug hadday
noqotay*

*Inaan dhegba hadal deeqahayn, baan isaga
daayey."*

Warsame oo markii hore ku tallamayay halkuu tafyada ka saari lahaa reer magaalka, ayaa asaguna isyiri waa inaad tusaalooyin ay la dhakafaaraan ku daba kartaa hadalkaa qaayaha leh ee Waasuge. Markaasuu iydoo weli dadkii ku sii jeedo Waasuge oo wax kale laga sugayo, inta si lama filaan ah hadalkii u qaatay raggii u tirshay gabaygii **Cabdullaahi Muuse**, oo ahaà:

“Durdurkuba hadduu dhagax dul maro, dihanka⁽¹⁾ qoyn waaye

Meeshii daleeday⁽²⁾ biyuhu, doog ka bixiyaane

Dadkuna haddii wax-loo sheego ways, darajo dhaamaaye

Alla doorriyeey hadalku waa, kaaga darayaaye

Dawa ma laha naag xumi hadday, diiddo waanada e

Darbo iyo dillaaliin iyo inaan, dirisba kaa yeelo

Saddexdaa mid baan kula damcee, adigu soo dooro.”

Dhawr qof oo reer magaalka ka mid ahaa ayaa markeliya wåda boodey ayagoo Warsame ku eedeynaya inuu akhyaartii meel uga dhacay. Waxay ka xumaadeen sababta uu Warsame u soo daliishaday gabay loogu hanjabay naag la dhaliilay, asagoo la hadlaya raggaas maqawiirta ah. Waxaa kaloo ay rumeysan yihiin inuu Warsame murtida Soomaalida lafteeda meel kaga dhacay oo dariiqeedii ka habaabiyyay, maxaa yeelay, wuxuu gabaygan ugu isticmaalay meel uusan ku habboonayn. Waxaa hadalkii qaatay nin reer magaalka ka mid ah, uguna erayo kulkululaa dadka Warsame ceebeynayay, wuxuuna yiri, “Warsamow marka aad ku isticmaalaysid maahmaah ama murti kale, waxa la tixgeliyaa qofka aad la hadlaysid, waxa aad ka hadlaysid iyo meesha aad ku hadlaysid intaba. Layskama dhawaaqo oo lama yiraa wixii madaxaaga ku'soo dhaca.

Warsame markuu gabaygan soo daliishanayay wuxuu maanka ku hayay saddexda bayd oo gabayga ugu horreysa, kuwaasoo guud ahaan tilmaamaya inaan

1. Dihanka: Dhagaxa adag dhuuxiisa ama gudihiisa.

2. Daleeday: Meel bannaan oo carrasan ah, simanna.

dadka qaar hadalku wax u tarin sida uusan durdurku doog uga soo saari karin hadduu dhagax dul maro.

Nin waayeelka magaalo ka mid ahaa, maantoo dhanna aamusnaa ayaa ka baqay inay sheekadu xumaato. Wuxuu arkay rag aad u buunbuuninaya waxy-aalaha muranka dhaliyay. Wuxuu kaloo ogaa in haddii laysu caroodo ay sheekada murtida lihi joogsanayso, maalin walbana aan laysla heleyn maqaawiirta meesha ku kulantay. Ninkii wuxuu goostay inuu sheekada bed-delo oo meel kaloo kaftankeedu xiiso leeyahay dadka ku sii jeediyo, wuxuuna ku billaabay, "Waasugow waxaad nooga warrantaa reer miyigu qabyaaladdii mayska dhaafeen, iskoodse wax ma u qabsadaan oo ma yihiin dad u soo jeeda horukac ama isbeddel nololeed?" Markii la soo jeediyey su'aashaa ka baxsan sheekadii hore ayaa dadkii wada aamusay. Taasu waxay ka dhalatay in markii hore qof waliba ka fekerayay wixii uu ka dhihi lahaa doodda markaa socotay, qaarna uu kaba faalloonayay wixii hore loo yiri.

Waasegue markuu xoogaa aamusnaa ayuu su'aashii ka jawaabay oo yiri, "Inkastoo aan ku kala nool nahay **Udub**⁽¹⁾ iyo **Afaaf**,⁽²⁾ haddana waad ogsoon tiihin oo reer miyiga iyo reer magaalka waxaa laga wada xukumaa meel keliya. Tan labaad, waad og tiihin oo dadweynaha Soomaaliyeed oo dhan ayey dawladdu qabyaaladda ka xaaraantimeysay, iyadoo aan loo kala soocin reer miyi iyo reer magaal. Waxaa kaloo la wada ogsoon yahay in dadweynaha Soomaaliyeed uu si wanaagsan u aqbalay taladaas.

1. **Udub:** Reer miyl, inta ku hoyata aqallada ubaha ka dhisan.

2. **Afaaf:** Reer magaal, inta ku hoyata aqallada albaabka leh.

Waa suge wuxuu intaas raaciyeey, "DAWLAD WAXAA UGU WANAGSAN TAN AMARKEEDA SI CADDAAN AH U FULISA." Wuxuuna umuurtaas u cus-kaday oo soo daliishaday maahmaahdii ahayd:

Saddex waxyaalood dad looguma taliyo :

Gar qalloocan, guddoon jilicsan iyo gacan guran.

Waxaa hadalkii qaataay Warsame oo markii hore uu afhaysad ku reebay murankii ka dhashay gabayguu u daliishaday inaan reer magaalka hadal looga taag helin, wuxuuna ku billaabay, "Sideedaba idinka ayaa reer magaalow nooga fara dhuudhuuban fidinta qabyaaladda, welina ka sii daba hanqal taagaya. Idinka ayaa afkana ka dhawranaya, ficiil ahaanna wax ugu maamulaya. Annagu (ayuu yiri Warsame) waxaan nahay dad weli xusuusanaya dhibaatooyinkii ay qabyaaladduna soo marsiisay. Waxaan maankayga marna ka go'ayn dadkii-sida sahlan ugu qur bixi jiray dagaal si macna la'aan ah uga dhashay **beer**, **daaq**, iyo **biyo**, kuwaasoo qolaba ay qolo u sheeganaysay. Waxaa kaloo aan cidna ka qarsoonayn sahalkii mar keliya dhibaatadaas aan uga baxnay iyo sida aan uga raysannay. Sideedana qiimadarrada qabyaaladda horay ayaan uga maahmaahnay oo waxaanba nira,

*Ninkii xigaalo kuu sheegta
Xawaalaha (xabaalaha) ayaa la tusaa,
Ninkii xoolo kuu sheegtana hooskiisa.*

Warsame wuxuu arkay inuu hadalkiisu dadka saameeyey oo madaxa loo wada ruxayo, markaasay isku kal-

sooni hor lihi ku abuurantay. Wuxuuna isagoo hadalkiisii sii wata yiri; "Waxaa kaloo reer magaalow, aad si daacadnimadarro ah uga dhego daarsateen waanadii iyo ducadii qabyaaladda lidka ku ahaa oo uu mar walba Soomaalida u soo jeedin jiray Abwaanka la yiraahdo **Xaaji Maxamed Axmed Liibaan**⁽¹⁾ oo aan ka xusuusto (ayuu Warsame yiri):

*Qasadkeeda Soomaali
 alluhuu qawiyeeyo
 Reer qabiila fulaan
 rabbigay ha ka qaado*

*Qalalkii nagu raagay
 qod kaleeto ha aado
 Wax dhan baan qulbanayne
 qalbigeennu ha nuuro.*"

"Waxaa kaloo ay ila tahay inayan su'aasha qayb-teeda labaad jawaabba u baahnayn, maxaa yeelay, (ayuu yiri Warsame), Iskaa wax u qabsada aad maanta na weyc naysid waa shaqo aad annaga naga barateen."

Markii uu warsame intaa yiri ayuu Waasuge oo saax-iibkiis kaabaya ku daba karay hees kale oo uu dhawr bayd ka xusuusanayay oo isla Xaaji Maxamed tiriyey markii gobannimada la qaatay kaddib. Xaaji Maxamed wuxuu aad u saluugay sida foosha xun oo wax loo maamulayay, wuxuuna fikraddiisa ku muujiyay hees qaabkeeda dhismo yahay "Alif-ka-ya", wuxuuna yiri.

-
1. **Xaaji Maxamed wuxuu ka mid ahaa raggi ku caan baxay guubaabada waddaniga ah waagii gobannimadoonkii (SYL) 1948kii.**

(Socdaalkii 30ka maalmood)

*Yaabayeey Soomaaliyeey
Dadku waa kan yaacayee
Hadalkii yaqiin ahoo
Aan la yeelin baan arkaa.*

*Toltol waan ka soo tagnoo
Xurriyaan tabteed haynee,
Ninkii tiisa waayayoo
Ui la tooxan baan arkaa.*

*Jamhuur dawlad noo ahoon
Baarlamaanka joojinnaay
Jil ekeysi baan rabnee
Nafjeclaysi baan arkaa.*

*Khilaafkii Soomaaliyeey
Kharribaadda noo lahaa,
Raggaan khaas u doorannoo
Iskhayaanayaan arkaa,*

*Farxaddii Soomaaliyeey
Fahmadeedu daad ahayd,
Raggii fool horaad noqdee
Farkutaag leh baan arkaa.*

*Quruuntaan ka qayb galnoo
Quwa diini baan rabnee,
In qabiilqabiiladii
Qumi diidday baan arkaa.*

*Mahad baa inoo egoo
Macdan dawlad baan helnee,
Rag muraayaddii jabtoo
Madmadow leh baan arkaa.*

*Hantidii Rabbaa hayoo
Inta haybinnaan helnee,*

WAASUGE IYO WARSAME

*Shalay gaal u hiilliyaal
Naga hooshayaan arkaa.*

*Yarya weynba dawladdii
Isla yeelashaan rabnee,
Yedda kii la gaarayoo
Ku yaxoobsadaan arkaa.”*

Intaa kaddib, wuxuu Waasuge raggii u soo jeediyeey su'aalo ka samaysan tusaalooyin ku saabsan dhibaatooyinka qabyaaladdu u leedahay horumarenta nolosha ummadda, laakin, uu asaga dareenkiisu ku qotomay amaba u arkayey uthuur miyiga u gaar ah, wuxuuna yiri :

- *Welihiin ma aragteen wiil reer ku madi ahaa oo loogu aaray nin uusan dilin, kana war hayn meel lagu dilay, qabiilnimo daraaddeed?*
- *Welihiin ma aragteen wiil iyo gabar Soomaaliyeed oo isjeclaaday, lana yiri isma guursan kartaan, maxaa yeelay; isma gaydaan, Qabiilnimo daraaddeed?*
- *Welihiin xoolihiiinnoo ooman ceel biyo maydinkaga diiday nin aan markaas u baahnayn oo aan waxba ku qabsanayn, qabiilnimo daraaddeed?*
- *Welihiin ma aragteen nin Soomaaliyeed oo Soomaali kale ku tiri dhulka nooga guur annagaa iska lehe, qabiilnimo daraaddeed?*
- *Welihiin se ma aragteen iyadoo doorasho siyaasi ah la galay oo nin ragannimo iyo cilmi isku darsaday ma dhacay mana la doortay nacas jaahil ah, qabiilnimo daraaddeed?”*

Intuusan Waasuge dhammaysan tusaalooyinkiisii murtida lahaa ayaa qadadii la keenay. Si weyn ayey dadku ugu khushuuceen erayada dareenka leh oo uu Waasuge ku faaqiday ilaha dhibaatooyinka qabiilnimo ka aloosnaayeen. Intii cuntada loo faraxalanayey waxaa si xiiso leh dadku ugu bulaa mayey tusaalooyinkii Waasuge. Isla markiiba Dirir ayaa inta saacadda fiiriyay raadiyaha daaray, waxaana ka socday barnaamij ku saabsan qoridda af-Soomaaliga. Waxaa markaa gabay ka tirinayay. **Sheekh Caaqib Cabdullaahi**, asagoo lahaa:

*Afku qaaya weynaa kolkii, qorista loo yeelay
Fartu qiimo badanaa kolkii, dhoobka laga qaaday
Qalqallooc xuruuf aan lahayn, qaladna loo diiday
Sadarradu qurxoonaan kolkii, qalinka loo fiiqay.*

Waasuge iyo Warsame intii ay magaalada joogeen waxyalo badan oo qoridda af-Soomaaliga ku saabsan ayey raadiyaha ka maqleen, sida qudbooyin, gabayo, iyo heeso intaba. Warsame wuxuu barnaamijkaas ku xusuustay raggii ay isku weelka wax ku cunayeenna u mariyay gabay uu horay uga maqlay raadiyaha, kaasoo uu tiriay **Cabdulle Raage**, ahaana:

*Labaatan iyo laba aamustiyo, shaqal irmaaneeyya
Amraniyo tilmaame iyo gudbe, aade iyo jooje
Iskudare xiriiriye falkaab, erayadeenniyya
Ebyaniyo haddaan magacuyaal, ku arkay
joornaalka
Mar haddii afkaygii la qoray, aabbe iyo hooyo
Mar haddaan amaahsigii ka baxay, lagu
agoontoobay
Abaal waxa leh nimankii fartaa, soo abaabulaye
Amiirnimo sin iyo garab jirtay, nagu abuureene*

*Afafkaa qalaad iyo maxaa, eregta ii dhiibtay
Anaa macallimoo raba dad loo, furo iskuulaade.*

Markii la qadeeyay ayaa nin dhallinyaro ah oo bar-naamijkii raadiyuuhu talo ku dhaliyay uu 'si deggan labada oday su'aal ugu jeediyay, wuxuuna yiri: "Waasuge iyo Warsamow, waxaad nooga warrantaan ra'yiga aad ka qabtaan qoridda af-Soomaaliga iyo sida uu warkeedu idiin soo gaaray."

Waxaa jawaabtii qaataay Warsame oo yiri, "Sida runta ah reer miyiga waa looga wanaagsan yahay waxbarashada, maxaa yeelay, waa dad aan meel ku negeyn oo had walba raadinaya daaq iyo biyo. Laakin, waxaan kuu sheegayaa in ayan maskaxda reer miyigu sida tiinna u qaybsanayn oo aan aamminsan nahay inuu af-Soomaaligu yahay: *Lama huraan waa cawska jiilaal.* Sideedana, waa ceeb aan laga waaqsan ummad gob ah oo haddana ku dhaqmaysa waxyaalo afka ka mid yahay oo ay ka dhaxashay shisheeyihii gumeysan jiray. Run ahaantii, sababaha dhibaatooyinkaa dhaliyay waxay naga soo galeen xagga reer magaalka, mana aha kuwo loo garaabi karo, waxaana sideedaba ay Soomaalidu ku maahmaahdaa:

*Amaano kugu raagtay, inaad
leedahay ayaa la moodaa.*"

Warsame oo hadalkiisii sii wata ayaa yiri, "Haddii aan walaalow hadalka runtiisa kuu sheego ama kuu soo koobo, waxa afafka iyo dhaqammada shisheeyaha ku faanaya oo ay la tahay inayan ka maarmi karin waa reer magaalka. Sida aad ogsoon tiihin, reer miyigu waxay

aamminsan yihii ummadnimada iyo dhaqanka Soom-aaliyeed, waxayna mar walba garab taagan yihii qofkii rumaysan (ayuu yiri Warsame) umuurtaasna waxaa hore tusaalooyin uga bixiyay **Xaaji Aadan Axmed Afqal-looc**, oo yiri:

*Ninna kuma aflaxo hadal dad kale, u akhrinaayaaye
Aayaha dhulkaygiyo dantaa, lagu illaawaaye
Kuwii uurka kula jiifsadaad, arag collowdaane
Haddaan dhaqanka laysaga ekayn, laysma aamino e
Waa kala ajnabi laba kastoo, ehel wadaagaane
Afar qof oo walaalaa hadduu, ruuxba beled aado
Mid waliba akhlaaq gooniyuu, kala imaadaaye
Arrinna kuma heshiiyaane way, kala irdhoobaane.”*

Waa suge oo aad ula dhacay sida Warsame uga jawaabay su'aashii reer magaalka ayaa markaa inta hadalkii qaataay si jeesjees ah u yiri, “Anigoo huba inuusan wadaaygay⁽¹⁾ Warsame wax dhibin waxna dhaafin, waxaan hadal jacayl ugu laabanayaa inay idinka ahaayee dadka run mooday waxyaalihii shisheeyuhu muraadkiisa ku qunsanaayay. Tan labaad, waa isla idinkii kuwa haddeerna runta u soo laabtay oo gartay in danahooda laga duwayay si aayahooda dambe ay u xumaadaan. Waxaa kaloo aan idin xusuusinaynaa inaan hore u ogeyn inaad dhalanteedka ka degi doontaan, maxaa yeelay, waxay soomaalidu ku maahmaahdaa:

*Beentu way ku waraabisa,
Kumase rakaaddo.*

Odaygii reer magaalka ahaa ayaa inta cimaamaddi-

1. Wadaay: Saaxiib.

issii jilbaha ku xirtay, asagoo shaaribka far iyo suul ku saloogaya yiri, "Jawaabtii Warsame bixiyay hal baan ka iri, hadalka Waasuge raaciayyna hal baan ka iri. Tan hore hal baan ka iriyoo: Waxaaq hadalka Warsame ka muuqatay inay reer miyigu mabda' ahaan waafaqsan yihiin qoridda af soomaaliga, laakin ayan firaaqo u heli karin waxbarashada. Wuxuu kaloo Warsame si caddaan ah noogu muujiyay inay reer miyigu aad uga xumaayeen kudhaqanka afafka shisheeyaha. Haddaba, waxaan idin leeyahay haddii aadan baran sida loo qoro iyo sida loo akhriyo wuxuu afku ka dhigan yahay biyo ubbada kaaga buuxa oo aad ka ooman tahay, isticmaalkiisuna wuxuu ku kooban yahay labada qof oo ismaqalaya oo keliya. Haddaad sidaas ku adkaysataanna waxaad ku sifoobaysaan abwaanno aan ku camal falayn murtida ay afkooda ka sheegayaan. Bal waxaad xusuusataan maahmaahdii qaayaha lahayd, isla umuurtaana ku saabsanayd, ahaydna :

*Dhibkaad dhawrataa
Dhashaaduu sugaa.*

Hadalkii Waasugana hal baan ka iriyoo: Waxaan marka hore Waasugow kuu qirayaa inay reer magaalku ugu horreeyeen Soomaali wax ka barata shisheeyaha, laakin faa'iidooyinka aan ku gaarnay waxaa ka mid ahaa, inaan muddo kaddib kala ogannay waxyaalahi waxtarka u leh horumarinta nolosheenna iyo kuwa aan u lahayn. Taas waxaan ku gaarnay waxbarashada aqooneed, waxaa kaloo ay noo horseedday inaan hubsannay inaan cilmiga la kala lahayn af kasta ku baree."

Hadalkasu si weyn ayuu odayaashii u saameeyay,
waxaa na asagoo cod jilicsan ku hadlaya jawaab gaaban

ka bixiyay Warsame, oo yiri: "Bal marka hore waxaan kuu qirayaa inaad hadal qaayo leh, loona garaabi karo ku hadashay. Waxaanse ku xusuusinayaa inaan dadaalkiinna waxba ka naasa caddayn. Sababtu waxay tahay, waxaad nagu waaninaysaan inaan baranno sida af soomaaliga loo qoro, dhashiinnina waxaad ku ababineysaan dhaqmadii shisheeyaha. Haddaba walaalow, hanuunka iyo niyadsamida aad u qabtaan barashada qoridda af soomaaliga maxaad ugu kordhin waydeen noolaynta dhaqankiinna, idinkoo marka hore ka bal-laabaya inaad dhashiinna ku barbaarisaan.

Sideedabase ma ogtihii inuusan shisheeyuhu naga tegin intiba ay joogaan dhallinyarada aan magaal-ooyinka ku arkay oo sida caddaanka ah u muujinaya inayan dan ka lahayn dhaqanka qaayaha leh ee ummad-deenna. Dhibaato kama weyna haddeeyan dhshaadu kaaga ekayn *dhawaqa*, *dhugmada*, iyo *dharxirashada* (markuu hadalkiisu xubin gaaraba Warsame wuxuu qooraansanayaa Waasuge). Haddaba dhashiinna fasa-haadday aad ayay u waxyeelleynyeysaa sharafta dad-keenna, waxaana hore loo yiri:

*Buro foolka kaaga taal, xanuun
dartiis lama goyn karo, foolxumo
darteedna lama sidan karo.*

Reer magaalkii intoodii badnayd hadalkaas way u madax ruxeen.

Waasuge oo marka gartay in runta loo soo dhacay, raggiina is-afgartay, ayaa si wanaagsan uga faallooday hadalladii ku saabsanaa qoridda af soomaaliga oo uu dadka ka maqlay maalmihii uu magaalada joojay. Waasuge wuxuu yiri, "intii aan magaalada joogay waxyaalo

badan oo qoridda af soomaaliga ku saabsan ayaan raadiyaha ka maqlay, laakin waxaa si wanaagsan umuurtaa ii dhacsiiyay nin raadiyaha ka guuroobayay, oo yiri:

*Afafkii shisheeyaha
oo iskuulka loo furay
lana ola olayn jiray
ujeeddooyinkoodiyo
isticmaalku ima dhicin
ayaantii dambeetana
afka aabbe iyo hooyo
muddo laba ayaamooda
markii alifka lay baray
akhbaartii la soo qoray
akhriskeeduu ima dhibin
aqoonteenii aasnaydna
iftiinkaa la soo dhigay
umuurtaana awalkeedii
llaahaa agaasimay
odayaasha taliyana
amarkoodi waa fulay
akhyaartii la soo xulaye
afka sidan u soo qorayna
waa lama illaabaan
inta axad ka nool yahay
ummaddennaa Soomaali.”*

Farxad iyo is-afgarad ayuu raggi maalintaas ku kala tegay, wax weyn ayaana u kala kordhay odayaashii, labada dhinacba.

Markii la kala dhaqaaqay ayuu Warsame sii sagootiyay wadaygiis Waasuge. Intayan ismacasalaameyn ayuuna Waasuge yiri: “Warsamow, waad og tahay oo adiga iyo anigu weli ma helin meel aan xasil ugu sheek-

(Socdaalkii 30ka maalmood)

eyanno, sidaas daraaddeed, waxaan jeelaan lahaa
inaan ballanno, maxaa yeelay waxaa lagu maahmaaha:

*War waxaa lagu xalaaleeyaa
ballan, xoolana bir, badarna
suus.*"

Odayashii waxay ku heshiyeen, inay toddobaad
kaddib isku arkaan beerta nasashada, sidaas ayayna
ayagoo wada faraxsan ku kala tageen.

IV

Toddobaad ayaa ka soo wareegay maalintii iskugu dambeysay Waasuge iyo Warsame. Waxaa la soo gaaray waqtigii ay ballanka lahaayeen. Dhibaatada ay maalin-taas la kulmeen waxaa ugu weynaa in mid waliba uu u haystay in beerta nasashada ee magaaladu ay mid keliya tahay. Oday waliba beer keliya ayuu bartay intuu magaalada joogay, taas ayuuna niyadda ku hayay marka ay ballamayeen.

Warsame wuxuu goor casar ah ka soo kacay aqalkii walaalkiis Dirir oo ku yaal degmada Hawlwadaag, asa-goo fulinaya ballankuu la lahaa wadaygiis Waasuge. Intuu jidka sii marayay wuxuu sii kala shaandhaynayay waxyaalihi u u magaalada ku arkay kuwii ula yaabka badnaa. Wuxuu isku sii duwayay wuxuu uga sheekayn lahaa Waasuge. Warsame wuxuu yimid beerta nasashada ee Dhagaxtuur, intii uusan fadhiisanna wuxuu ku soo wareegay beerta afarteeda gees, asagoo ka raadinaya Waasuge. Markuu hubsaday inuusan wadaygiis weli imaan ayuu kursi dhagax ah isaga fadhiistay. Warsame markii hore cabbaar ayuu ka qoomameeyay kur-siga laftiisa, kuna tallamay in qof kastaa isaga fadhiisan karo iyo in kale. Laakin waxay ugu dhammaatay, asagoo yiri, "La hubsan doonee." Markuu Warsame kursigii ku negaaday, ayuu niyadda ka faalooday asagoo la yaabsan dadka tirada badan oo inta qof waliba dhar wanaagsan soo labbistay kelikeli iyo koox koox iskaga shekeysanaya beerta dhexdeeda fadhi iyo taagnaan baa

Warsame wuxuu isyiri kuwaani waa dad hawl la'aan dhergay, wuxuuna araggooda ku xusuustay gabaygii **Cige Baraar**, oo ahaa:

*Sabciin iyo sabciin loofaroo, suuqa wada jooga
Oon soofka xoolaad lahayn, sir iyo caad toona
Oon suud xariiriyo ka siman, saacaddii gacanta
Oo siigo inay taabtiyo, saxarka diidaaya
Oo aan rubbaadiga sarsaran, sina ku waaweyn
Oo sida tujaartii cadmeed, sidata niigtaynka
Haddaan lacagta sida lagu heliyo, sababta lay Sheegin,
Ha lay sugo berriyo saadambaan qaar silsiladayne
Wallaahoo raggaan saafirshaa socod ku Dheeraane.*

In yar kaddib waxaa Warsame kursigii kula soo fadhiistay oday reer magaal ah. Salaan wanaagsan ayay isdhaafsadeen, magacyadoodana way isu sheegeen. Odayga reer magaalka ah waxaa la yiraahdaa Da'fiir. Sheeko caadi ah ayaa labadii oday u billaabatay. Ugu horreyntii, Warsame ayaa Da'fiir su'aal weydiiyay, oo yiri, "Waxaad iiga warrantaa dadkan iska wada ladan oo subax iyo galab tamashaya, haddana ila ah dad aan xoolo lahayn ama aan dhaqan, xoogsina u kallihin, hal-kee wax ka soo galaan? Intuu Warsame hadlayay, Da'fiir lama socon maxaa yeelay wuxuu ku hawlanaa oo ka daba indha taagayay, gabar ladan oo odyaasha soo ag martay. Markii jawaabtii laga sugayayna, inta Warsame garabka jug ka siiyay ayuu yiri, "ish calaa fitamiin!" Warsame si weyn ayuu ula yaabay waxyaalaha uu ku kacayo

ninkaas odayga ah, wuxuuna damcay inuu u jeediyo hadal waano ah, laakin, wuxuu haddana xusuustay maahmaahdii ahayd:

*Nin camalkiisa laga waanshay,
waa duddumo ciid laga meyray.*

Markii gabadhii dahsoontay ayuu Da'fiir u soo jees-tay Warsame, oo yiri, "iga raalli ahaabe, maxaad i weydi-isay?" Cabbaar ayuu Warsame aamusnaa, wuxuuna aad u saluugay odaynimada Da'fiir, inkastoo uu ka wada shakiyay reer magaalka oo dhan. Galabtaas wuxuu Warsame xaqiiqsaday inuu run ahaa buraanburkii ay islaan-tii gabadheeda ku waanisay, oo ahaa:

*Duqowda magaalo qaar, waa dad loofarraa
da'dooda ma fiiriyaan, hadday dumar arkaan
sidii dugaag xoolo helay, bay u daba galaan
diintu waxay diidday bay, saani uga dalbaan
digtoonow Caasho dunidu, waa dareen
socdee.*

Markay intasu dhacday ayuu Warsame wuxuu Da'fiir weydiiyay su'aalaad ku saabsan noloshiisa magaalo, gaar ahaan shaqadiisa iyo hadduu carruur leeyahay. Da'fir wuxuu Warsame u sheegay inuusan shaqo iyo carruur midna lahayn, laakin uu qabo naag shaqaysa lana yiraahdo Faadumo Cad. Wuxuu kaloo u sheegay inay tahay naag markaan gabawday, rag badanna soo guursatay, weligeedna aan wax dhalin. Warsame wuxuu Da'fiir kula taliyay inuu naag da' yar iska guursado, laakin wuxuu ugu jawaabay inayan guur iyo furriin intuba ka suura gelin. Maxaa yeelay ayuu yiri, "Faadumo waa naag shaqaysa, aadna uga fikirta naf-tayda, inkastoo aan carruur laga sugayn. Waxaa intaa ii dheer ma lihi xoolo aan gabar yar ku guursado."

Warsame wuxuuogaadaya inuu Da'fiir yahay masha-qayste fara maran, qabana gaari ma dhasho ah, wuxuuna umuurtaas ku xusuustay maahmaahdii ahayd:

*Fulay Ilaahay kulama kulmiyo,
hadduu kula kulmiyana mid kaa
orod badan kama dhigo.*

*Bakhiil Ilaahay kulama kulmiyo,
hadduu kula kulmiyana beenlow
kaagama dhigo.*

*Madhasho Ilaahay kulama kulmiyo,
hadduu kula kulmiyana maakhiido
(gaari) kaagama dhigo.*

Sheekadii odayaashu aad ayay u dheeraatay ilaa makhribtii la gaaray. Intii uu wadahadalkoodu socday hadba gees ayuu Warsame fiirinayay asagoo qofkii soo baxaba Waasuge moodaya. Galabtaas aad ayuu Warsame uga xumaaday ballanka looga baxay, maxaa yee-lay war uma hayn sababta odaygii kale u maqnaaday, wuxuuna intaas laabta ka lahaa, "Dhibaato weynaa",

*Nin aad sugaysuu aan kuu soo socan,
iyo nin aad soortoo aan kaa socan.*

Waasuge ogaal iyo illawsho midna ugama baaqan ballakuu la lahaa Warsame, laakin wuxuu asaguna fadhiistay beer kale oo la ahayd tan keliya oo magaalada ku taal. Afartii galabnimo ayuu ka soo baxay aqalkii wiilkiisa oo ku yaal degmada Boondheere, markaasuu iska fadhiistay beerta nasashada ee ku taal kaniisadda ka soo horjeedda Xarunta Dawladda Hoose. Ilaa qorraxdu dhacdo ayuu Waasuge halkaa ku dhawrayay Warsame, wuxuuna iskaga tegay markuu ka quustay.

Muddadii uu waasuge sugayay Warsame wuxuu

halkaas ku arkay waxyaalo badan oo yaab iyo farxad intaba ku abuuray. Ugu horreyntii waxaa hortiisa soo maray ciidamo hubaysan, habsamina u labbisin oo kooxdii muusiggu hor joogto. Waasuge waxaa hore dhiillo ugu sii abuuray dadweyne fara badan oo jidka hareerihiisa tuban, tartiibna u soo kordhayay. Khamiis kasta galabtii ayay ciidamadu bixiyaan salaanta calanka, dadkuna u sii diyaargaroobaa daawashadooda xiisaha leh.

Inkastoo uu Waasuge si weyn ugu farxay araggii ciidamada iyo salaantii calanka intaba, haddana intaas niyadda ayuu ka faalloonayay oo wuxuu lahaa, "Allow yaa bal ogaada! Giddigood waa dhaankadhuumad reerkoodii iyo xoolahoodii uga soo dhaqaaqay waalikoodii oo aan tabar lahayn."

Waasuge wuxuu ahaa ninka hore u yiri, "marka wiilkaygu magaalo aado waan ka naxaa, markuu dhar iyo sonkor ii soo dhiibana waan ku farxaq. Laakin waxaa lagu maahmaahaa (ayuu yiri):

Laf dhuux leh iyo laba dhagax laysla waa.

Umuur kaloo yaab leh ayuu Waasuge galabtaas halkaas kula kulmay. Waxaa soo ag maray laba gabdhood oo inta surwaallo isku giijiyeen mid waliba gacmaha mid ku haysato sigaar tan kalana "jallaato." Mar sigaarka ayay jiidayaan marna jallaatada ayay malafsanayaan. Waxaa kaloo uu la yaabay gabdhaha middood oo aan timaheeda laga aqoon kuwii gaalada. labada gabdhood waa iska sheekaysanayaan, marmarna waxay u qoslayaan si xad dhaaf ah, ilaa uu dadku u soo wada fiiriyo si kahsi ku jiro. In yar kaddib, waxa timid gabar kale oo guntiino khafiif ah xiran, garbasaarna aan

wadan. Gabadhu waxay ku raad joogtaa labadii kale, aad ayayna u caraysan tahay. Isla markiiba waxay ku booddhay gabadhii timaha gaasha lahayd, waxayna isku qabsadeen meel aan ka fogeyn Waasuge. Gabdhuhu waxay isku caayayaan af talyaani, marmar ayayse gabadhii duullaanka ahayd, ku dhawaaqaysaa weero af soomaali u badan, laakin uusan si wanaagsan u garan Waasuge. Gabadhu waxay leedahay, "Naayaa! Maxaad baruukadayda u soo qaadatay?" Waasuge wuxuu indhihiisa ku arkay gabadhii oo inta mar keliya timaheedii gacanta laala helay sidii koofiyad looga dejiyay. Waasuge naxdin ayuu la soo booday, asagoo la amankaagsan sida ay mar keliyatimaheedu u soo go'een. Wuxuu yaabkii u sii kordahy markuu madaxeedii ku arkay timo kale oo kuwii hore ka duwan.

Umuurtaasi waxay Waasuge ku abuurtay yaab uu la aamusay. Waxaa markii dambe u warramay wiil agtiisa fadhiiyay oo u sheegay heerka xarragada gabdhaha reer magaalku ay maanta marayso.

Aqoonkororsiga labaad oo Waasuge halkaas ka helay wuxuu asaguna ahaa, in markii hore ay la wanaagsanayd gabadha guntiinada qabta, laakin ay u caddaatay in markii dagaal dhaco ama hawlaha qaarkood la qabsanayo uu surwaallku ku wanaagsan yahay xagga asturka. Waxaa galabtaas Waasuge afkiisa laga hayaa "Iileen maradu waa dhar loogu tala galay nabad iyo xarrago ee kuma wanaagsana dagaal iyo shaqo adag midna.

Markii dambe, waxaa la isku dayay in gabdhihiid la kala badbaadiyo, laakin waxaa dhulka loo keeni kari waayay gabadhii laga soo xaday baruukada, waana la ogaa wixii qabsaday markii loo itaal sheegtay. Waasuge wuxuu halkaas ku xusuustay maansadii Gambarraalah ahayd oo ay tirisay Maynuun Biyoy, ahaydna:

*Haddaad reer masaa'ib maslaxay tira,
midka mawdku fuulaan maaro loo heleyn.*

Waasuge iyo Warsame isma helin galabtaas. Mid waliba wuxuu fadhiistay beer gaar ah, wuxuuna ka tegay maqribtii dambe, asagoo leh, maxaa kii kale qabsaday? Mid walba markuu u warramay reerkii ayaa loo sheegay inay magaaladu leedahay beero nasasho oo tiro badan. Sidaas ayayna ku wada ogaadeen sababta ay isu heli waayeen.

Subaxdii dambe ayuu Waasuge isku dayay inuu doono wadaygiis Warsame. Waasuge wuxuu guriga uu Warsame joogo tegay maalintii Dirir quraanka la saarayay, dibna uguma laaban. Maalintii oo dhan wuxuu wareegayay xaafadaha degmada Hawlwadaag. Nasiibdarro, ma uusan helin aqalkii Dirir oo Warsame joogay. Aqalladii isu wada ekaa iyo jidatkii badnaa ayuu Waasuge ku wareersaday. Odaygii markuu quustay, degmadiina ka soo baxay asagoo tallaabada jiiday daal dartiis, ayuu xusuustay in geed weyn ku dhex yiil aqalka Dirir. Meeshaas ayuu dib uga laabtay. Mar labaad ayuu degmadii dhex galay. Waasuge wuxuu istaagay bartamaha degmada markaasuu isha la raacay aqalladii hareerihiisa ku yiil oo dhan. Sidaas waxaa ugu caddaatay, yaabna u sii kordhisay, in aqallada intooda badan geedo ku dhex yaallaan. Meeshaas ayuu Waasuge dib uga soo caga jiiday asagoo ka quustay aqalkuu raadinayay, niyaddana iska leh:

Muraadkiisa gafaa minankiisa ma gafo.

Waasuge asagoo guriga Ummadda soo ag maraya, niyaddana ka tashanaya oo isweydiinaya siduu uga war heli láhaa wadaygiis Warsame, ayuu jidka kula kulmay.

nin baabuur u kici waayay. Waasuge wuxuu ka mid noqday dadkii laga codsaday inay baabuurka riixaan, mana diidin maxaa yeelay, wuxuu xusuusnaa maahmaahdii ahayd:

Intii nin dhibtaa laba ma dhibto.

Waasuge waa dadka samafalka jecel, laakin maalintaas waxaa ka soo gaartay dhibaato weyn. Markuu baabuurka riixiddiisa isu diyaarinayay ayuu ushii iyo ubbadii baabuurka korka ka saaray. Haddaba maxaa dhacay? Shufeerkii ayaa markuu baabuurkii u kacay iskaba wada tegay asagoo aan baabuurka ku kalsoonayn hadduu joogsan lahaa, oo dadkii u mahad naqi lahaa. Waasuge markuu hubsaday inuusan joogsanayn baabuurku ayuu ka daba orday asagoo qaylinaya. Dadkii jidka marayay ayuu isyiri ciyaalsuuq ayaa duqa lacag ka dhacy, markaasaa qof waliba halkiisii ka soo orday dadka maqlay, oo baabuurkii joojiyay, kana soo degay. Waasuge wuxuu yimid asagoo aan hadli karin oo orodkii ku xiiqay. Dadka oo dhammi waxay dhawrayaan duqa hadalkiisa, qaarna waxayba lahaayeen, "noo warran, maxaa ku qabsaday?" Markuu xoogaa nastay ayuu duqii hadlay oo yiri, "Usha iyo ubbada ii soo dejiya!" Markii sababtii la ogaaday ayaa qof waliba qosol la rafatay, oo shufeerkiina qoslay. Markaasuu Waasugana qoslay markii la wada qoslay. Markii la kala tegayay ayuu Waasuge maahmaahay oo yiri:

Balaayo waa tii kaa qoslisa.

Waasuge wuxuu aqalkii wiilkiisii tegay goor duhur ah asagoo aad u daallan, reerkiina uga sheekeeyay dhibaatooyinkii uu maalintaa la soo kulmay.

Waa suge iyo Warsame waxay ismoogaayeen muddo laba toddobaad ah iyadoo uu mid waliba raadinayay midka kale. Maalintii dambe ayay goor duhur ah isku arkeen Masaajidka Marwaas oo ku yaal bartamaha Muqdisho. Boqollaal qof ayaa salaaddii duhur sugayay, laakin intaan dukashadii loo joogsan, walina dadkii soo gurmayo ayuu Warsame meel dheer ka arkay Waasuge oo geesta kale ka soo gelaya Masaajidka. Markaasuu Warsame iska dhawaaqay, oo yiri, "Waasugow...! Waasugow....! Odaygii kalana markii uu maqlay oo arkay wadaaygiis ayuu halkiisii ka soo orday, oo dadkii salaadda sugayay ka soo wada dul booday, qaarna dar-daray. Nasiibdarro odyaashii oo aan isa soo gaarin ayaa salaaddii la aqimay, markaasaa mid waliba halkiisii safka ka galay. Markii salaaddi laga baxay ayay odyaashii isu yimaadeen. Waxay isdhaafsadeen salaan farxad leh iyo iswaraysi gaaban. Intaas kaddib, Waasuge ayaa Warsame ku marti qaaday inuu maalintaas kala soo qadeeyo aqalkii Muuse, soona barto Gabadha wiilkiisu qabo. Si farxad leh ayuu Warsame u aqbalay martiqaad-kaas, hore ayuuna uga war qabay inuu ina Waasuge qabo naag caddaan ah oo magaceeda la yiraahdo Maariya. Muddo yar kaddib odyaashii waxay yimaadeen aqalkii Muuse. Nasiibdarro waxay maalintaas aqalka ku soo beegmeen Maariya oo yara jirran. Markii la qadeeyay xoogaana la sheekaystay ayaa salaaddii casar la aadaamay. Odyaashii halkoodii ayay ku dukadeen. Markii ay salaaddii ka baxeen oo ay ducaysteen ayuu warsame u yeeray Muuse oo kú yiri, "Koob yar biyo ku keen, aan gabadha jirran tahliil u tufnee." Waasuge oo xogogaal u ah inayan reer Muuse tahliisha jeclayn, kana hor tegi la' samafalka uu wadaaygiis ku kacayo ayaa

intaas niyadda iska leh, "Ilaahayow nimaan wax ogeyn ha cadaabin, saa wax ma ogee!" Muuse, wax kastaba ha qabee, maalintaas wuu ka xishooday odayaasha mar-kaasuu koob yar biyo ku keenay. Markay odayaashii tahliishii tufeen ayay magaalada isu raaceen. Laakin inteeyan aqalkii ka bixin ayuu Warsame u mahad naqay reer Muuse, kaddibna macasalaameeyay. Waxaa dar-daarankiisii ka mid ahaa markuu Muuse la ballamayay, "Muuse, markay gabadhu tahliisha cabayso waa inay saddex jeer kabbataa, bisinkana ku billawdaa, kaddibna ay madaxa iyo beerka gacanta la marsataa."

Galabtaas waxay ahayd markii ugu horraysay oo ay Waasuge iyo Warsame keligood magaalada u daawasha tagaan. waxay mareen jidodka waaweyn iyo suuqyada magaalada, waxay maalintaas wadajir ula kulmeen waxyaalo badan oo ay reer magaalka ku dhaliileen:

1. Waxay arkeen ciyaal yaryar oo la da' ah kuwii miyiga ku ilaalinayay weylaha iyo maqasha, oo markii qof baabuur meel dhiganayo u soo kala ⁴ ordaya, marmarna ku dagaalamaya oo inta qarsho isu jabsadaan la kala ridayo. Odayaashu ma garan sababta ugu wacan, cid u sheegtana ma helin, laakin waxay u qaateen ilmo aan waalid iyo walaal midna lahayn.
2. Waxay arkeen rag iyo dumar badan, xoog iyo caafimaadna ka muuqdaan, oo haddana tuugsanaya. Marmor waxay la kulmayeen masaakiin run ah oo cilin iyo curyaan intaba leh.
3. Waxay galabtaas arkeen wiil labaatan jir ah oo laga daba yaacayo, qof walibana leeyahay "Tuugga qabta!" Markay odayaashu dadkii waraysteenna waxaa loo sheegay inuu wiilku islaan waayeel ah oo dukaan wax ka iibsanasay kala soo orday kiishgac-meekii lacagta.

4. Waxay arkeen dad waaweyn oo da' walba leh oo jidkii la wada marayay, laysna wada arkayay iyagoo taagan derbyada ku kaadshaya.
5. Waxay la yaabeen rag ay subaxdii hore arkeen (mid waliba goonidiisa ayuu u arkay ee islama socan gelinkii hore) ayagoo jar iyo turub ku cayaaraya agagaarka kawaanka Xamar Weyne, oo weli hal-koodii yuurara.
6. Waxaa kaloo ay indhahooda ku arkeen oday da'dooda ah oo inta khamri ka dhergay asagoo sakhraansan dariiqa dhacdhacaya, ciyaal tira badanna daba yaacayaan.

Goor maqrib dabadii ah ayey labadii duq kala tag-een ayagoo isu sheegay in mid walba danihiisii uga dhammaadeen magaalada markaanna uu bixid u diyaar yahay. Midkoodna ma hubin maalinta uu ka tegi doono Xamar, aad ayeyse u wada jeclaayeen inay isku baabuur raacaan. Waxaa niyaddooda ka go'i waayey safarkoodii hore oo ay isku barteen. Warsame ayaana umuurtaa soo hadal qaaday oo yiri, "Mar haddaan reerihii ku wada noqonayno, maxaa ka wanaagsanaan lahaa, annagoo mar kale isla jid marna, Waasuge!"

"Aad ayey u wanaagsanaan lahayd, Alle agtiisna kuma adka, waxaanse u malenayaa inaan is-haleeli waynee, Warsamow nabadgelyo" ayuu yiri Waasuge.

Halkaa ayaa labadii oday isku macsalaameeyeen, ayagoo si darandoorri ah isugu gudbinaya erayo kal furan ka soo fulaya. Wuxuu mid waliba goobtaa ka dha-qaaqay asagoo gadaal sii dhuganaya, oo niyadda iska leh, "Sidaa miyaad ku kala abaadi doontaan adiga iyo ninkii ragga ah oo aad isbarateen!?"

Waa suge markii uu tegay aqalkii wiilkiisa, wuxuu reer hii tusay alaabtii uu magaalada ka soo iibsaday, kaddibna wuxuu uga sheekeeyay waxyaalihi oo ay magaalada ku soo arkeen asaga iyo War-same. Laba jeer ayaa loo soo kululeeyay shaahii loo shubay oo sheekadu halmaansiisay. Waxyaalihi ay galabtaas la kulmeen ayuu dhaliishooda ku qiimeynayay aragtidiisa, xubnaha qoyskuna, dhal iyo waalidba, si xiisa leh ayey uga dhegeysanayeen. Waxaa maqalkooda iyo araggoodaba hantiyay weeraha uu Waasuge isticmaalayo iyo sida uu gacmaha iyo wejiga ula kaashanayo dareen gudbintiisa. Maariya aad ayay sheekada ula socotay, inkastoo erayada qaar uu Muuse u fasirayay. Salaaddii cishaha ayaa la addimay, sidaas ayayna sheekadii ku joogsatay. In yar kaddib, markuu Waasuge salaaddii ka baxayna cashadii ayaa la soo dhi-gay. Aad ayuu duqu habeenkaas u daallanaa, degdeg ayuuna u seexday markii la casheeyay.

Subaxdii dambe, intii ayan reer Muuse shaqada aadin, ayuu Waasuge u sheegay inuu berri aroortii magaalada ka tegayo. Danihii uu magaalada u soo aaday intooda hadanu way u qabsoomeen, waxyaalihi u harsanaana xalay ayuu soo iibsaday, uunsi ay Muslimo u soo dirsatay maahee. Waxaa u haray oo keliya inuu soo macasalaameeyo dhawr qoys oo ay wax isu yihiin, waxayse markaas isu tustay inuusan waqtii u heli karin. Wuxuu goostay inuu cudurdaarkiisa ugu faro Muuse, maalinta u hartayna uu labadeeda gelinba magaalada ka soo raadiyo uunsigii Muslimo, afadiisa.

Marka uu Waasuge hadalka u billaabayo reer Muuse, labaatan daqiiqo ayaa ka harsan saacaddii sha-qada. Waxaa intaa u dheer, inuusan duqu ujeeddada

abbaarin ee ka horreysiiyay arar, maahmaah iyo tusaalooyin intaba. Dhawr kal ayuu Muuse saacadda fiirshay asagoo aabbihiis u muujinaya inuu degdegayo, laakiin duqu ma dareemin umuurtaas. Waasuge wuxuu bilaabay dardaaran dheer oo u badan talooyin uu maalmahanba u biirinayay reer Muuse. Maariya ayaa is-hayn wayday oo inta baabuurkii kortay Muuse hoonka u yee-risay. Waasuge oo aan la socan dhibaatada reer Muuse ka haysata xagga shaqada ayaa asaguna hadalkiisii hakiyay ilaa ay Maariya soo laabaneys. Wuxuu duqu jeclaa inay goobjoog ka noqoto dardaarankiisa.

Muuse ayaa markaas yiri, "Aabbe haatan waxaan u degdegaynaa shaqo, galabta ayaanse si wanaagsan u dardaarmi doonaa."

Wadahadallo kala af haysi ku jiro ayaa subaxdaas lagu kala tagay. Intii ayan kala dhaqaaqin ayuu Waasuge reer Muuse weydiiyay meesha uu ka helayo uunsi iyo qiimaha la gado intaba. waxay ku jawaabeen ma naqaan, dhibse ma leh oo dad kuu sheegay magaalada ayaad ka helaysaa. Sidaas ayaa lagu kala dhaqaaqay waxaana laysu soo laabtay duhurkii dambe ayadoo la wada daallan yahay oo aan hadal loo diyaar ahayn.

Muuse wuxuu galabtaas lahaa shir shaqaale. Waasuge wuxuu asaguna aad u sugayay isuna sii diyaarinayay dardaarankii subaxdii ka agaasin wareeray. waxaa taa ka sii darraa Muuse oo is yiri markaad shirkka ka timaadid ayaad aabbe wada hadli doontaan, oo iska baxay. Nus saac kaddib ayuu duqii Muuse u yeeray oo loo sheegay inuu shaqadii u laabtay. Taasu waxay Waasuge u caddaysay inaan hadalkiisa laga dan lahayn. Wuxuu iskaga seexday jiimbaar tiil aqalka hoosgalbeedkiisa asagoo yaab la farajacaya, lehna, "nin aad dhashay kuma dhalin."

Muuse markuu shirkii ka baxay, wuxuu iska galay filim wuxuuna yimid goor la kala seexday. Wuxuu ku tashaday inaan wada hadal suura gelayn ilaa subaxda dambe, laakin markuu guriga albaabkiisa dibedda iska soo furay ayuu indhaha ku dhuftay duqii oo si habsami ah salli ugu fadhiya oo iska wardinaya. Waasuge wuxuu talo ku goostay inuu Muuse sugo, waqtii kastaba ka yimaadee.

Odaygii iyo wiilkiisii habeenkaas ayey si wanaagsan u wada hadleen inkastoo uu markii hore Muuse isku dayay inay mar kale dib u dhigtaan laakin uu Waasuge ka dhaartay. Duqu wuxuuba soo jeediyay in Maariya la toosiyo, laakin Muuse ayaa ku adkaystay inaan loo baahnayn. Saacado ayey wada hadlayeen talooyin badan oo qaarkood sarbeebe ku jirto ayaana laysla meel dhigay, waxaase nasiibdarro noqotay inay xaajadii si lama filaan ah meel yar uga murgucatay, lana kala booday oo ay seexdeen ayagoo isu caraysan.

Waxay taasu ka dhalatay Waasuge oo talooyinkiisii ugu dambaysiiyay qodob ku saabsan Maariya, wuxuuna yiri, "Maandhow, waxaad iiga warrantaa, danu ka xishood ma lehe, Sheekha isku kiin nikaaxiyay adiga iyo Maariya iyo sida aad ugu diyaargarowdeen." Kedis ayey umuurtanu ku noqotay Muuse, horana ugama dareen qabin, wuxuuna si dhiillo ku jirto maanka ula raacraacay waxy-aalaha su'aashaas ka dambeeya. Asagoo ayan isugu toosnayn ayuu si haabhaabad ah u yiri, "Aabbe, waxaan iska nikaaxsannay Dawladda Hoose ee waddanka Talyaaniga, annagoo isla oggol isna jecel."

"Ma xumee, nikaaxa ka hor maxaa la sameeyay?" ayuu yiri Waasuge.

"Ma garan ujeeddada, aabbe!" ayuu Muusana yiri, asagoo yaabban. Muusana yiri.

"War wax kale maahee, nikaaxa ka hor gabadha ma la guday?" ayuu odaygii oo hadalkii daaha ka qaaday, yiri.

Muuse aad ayuu uga carooday su'aashaa asagoo u aqoonsan inay tahay faragelin xaal-hoosaad shaqsi, markaa ayuuna furka tuuray oo waalidnimadii hal-maamay una sheegay aabbihii ineyan khusayn xajadaasu, xaqna u lahayn inuu dhex galo waxyaaláha caynkaas ah. Waxaa asaguna markiisa booday Waasuge oo aaminsan in waalidnimadiisii meel looga dhacay, su'aashiisuna ay xaq ahayd. Labadii dhinacba hadallo kulkulul ayaa lays dhaafсадay, waana lagu kala joogiday. Aroortii dambe, waxay reer Muuse soo tooseen Waasuge oo safar u diyaar ah alaabtiisiina u xirxiran tahay. inkastoo ay keligood ahaayeen markii ay xalay isqabteen, si sahan ayaa wejigooda looga garan karaa inay isu caraysan yihiin. halkaa ayaa laysku macasilaameeyay, Muuse ayaana Waasuge u qaaday suuqa laga raaco baabuurta Jawhar. Isla markiina Muuse wuu laabtay maadaama uu shaqo u degdegayay, kaddib markay aabbihii isdhaafsadeen salaan iyo ballan gaaban.

Waasuge wuxuu la kulmay baabuur markaa la soo dhigay, koriddiisuna ayan buuq ahayn. waxaa yaab iyo farxadba Waasuge u lahaa maalintaas in markuu fadhiga ku negaaday uu dariishadda ka arkay Warsame iyo walaalkiis Dirir oo inta tagsi ka degeen usii socod boobaya xagga baska Gaalkacyo. Si qiyasta ka baxsan ayuu baabuurkii uga degay is-arag iyo salaan xiisa leh ayaana raggii dhex maray.

Waasuge wuxuu subaxaas ku guuleystay inuu Warsame ku casumo inuu reerkiisii u raaco, waxaana umuurtaas ku taageeray Dirir. Labadii oday waxay isla

raaceen baabuurkii Jawhar, habeenkii dambe ayeyna tageen reerkii Waasuge oo magaalada u jira gelinsocod. Afar maalmood ayuu Warsame halkaa joogay, wuxuuna ka ambabaxay asagoo aqoon weyn ee dal, dad iyo dha-qanba leh kororsaday. Waxyaalihii uu halkaa ku arkay waxaa ula xiisa badnaa habka martisoorka iyo dhaqashada kulmisay bar iyo beer. Wuxuu kaloo Warsame nasiib u yeeshay inuu ka qayb gal oxaflad aroos, goobjoogna ka noqdo yarada la bixiyo iyo sida loo bixiyo. Aad ayuu u saluugay tirada xoolaha yaradda loo bixinayo, wuxuuse fikraddaa ka soo laabtay markii loo sheegay inay umuurtaasu ka soo jeeddo go'aan hore loo qaatay oo ahaa inyaradda laga dhigo wax faqiirku dhiibi karo, tirada duunyadana aan laga dooran tan dadka. Warsame wuxuu umuurtaas ku xasuustay maahmaahdii ahayd:-

*Nin dad ku siiyay,
duunyo looguma faano.*

Maalintiisii afraad ayuu warsame baabuur Mudug u socda ka raacay Jawhar, waxaana sagootiyay Waasuge oo rati u soo saaray kiintaal meseggo ah iyo laba tanag oo sisin ah (24 suus).

Warsame wuxuu asaguna markiisa casumay Waasuge, laakin wuu ka cudur-daartay oo wuxuu u sheegay in la gelayo xilligii beera abuurka, wuxuuse u ballan qaaday inuu Gaalkacyo imaan doono kaddib markii badarka la ururiyo.

Xilligii dambe ayuu Waasuge baabuur uga degay suuqa magaalada Gaalkacyo. Wuxuu magaciisa haystay nin Warsame la dhashay oo magaalada dukaan ku leh,

waxayna talo ugu go'nayd inuu raadiyo intii karaankiis ah haddi uu waayana jidka dib ugu laabato. Dukaanlay-dii ugu horreysay ee uu weydiiyay ayaa u tilmaameen, muddo yar kaddibna wuu helay. Warsame walaalkiis waxaa la yiraahdaa Axmed, hore ayaana loogu ballamiyay Waasuge, fikrad wanaagsanna looga siiyay.

Maalintiisii labaad galabtii ayaa Waasuge lagu daray rag u socda bulsho xoolo dhaqato ah oo uu ka mid yahay qoyskii Warsame, naqna ka degtay meel Gaalkacyo looga soconayo laba maalmood. Waasuge wuxuu muddadaas la joogay Warsame walaalkiis, wuxuuna kala kulmay wanaag xusuusreeb leh.

Waasuge iyo raggii uu la socday waxay bulshadii ku soo beegmeen goor duhur ah iyadoo maqaawirtii ku dhan tahay geed lagu qaadaayey gar ku saabsan nin geel lagu ergaday neef ka iibsaday. Lagama sheekayn karo salaantii xiisaha lahayd oo dhex martay markay is-ardeen labadii oday. Intaa kaddib, Warsame wuxuu isbaray Waasuge iyo odayaashii bulshada, waxaana laysla gartay inay gartii halkeedii ka socoto. Wax weyn ayuu Waasuge halkaa ka faa'iideystay asagoo si gaar ah u danaynaya aftahammada odayaasha iyo sida hadafka looga gurayo laysuna gaarsiinayo. Dood iyo difaac aan kala liidan ayaa lays dhaafsanayaa, markaasuu Waasuge hadba dhinaca hadalka ku dambeeya la safanayaa.

Suugaantii raggu isu soo daliishanayay wuxuu Waasuge maalintaa kala baxay baydad ka mid ah gabay uu tiriyay Qamaan Bulxan, kuwaasoo ahaa:

Maashaan la sarin waa dambey, sare kacaantaaye
Sakaarkaan la ridin kaa qarsoon, sabarradiisiye
So'du waxay ka quruntaa halkaan, hilibku saafnayne

Hadalkaan saxnayn wuxuu taraa, sun iyo waabaaye.

Qorraxdoo liicday ayuu guddoonkii dhacay, Warsame ayaana raggii habeenkaas ku marti qaaday aqalkiisa asagoo ku weyneynaya soodhoweynta saaxiibkiis Waasuge. Iswareysi kaftan iyo aqoonkororsi leh ayaa raggii dhex maray, inkastoo weeraha sarbeebta ah iyo erayada qaarkood laysu fasirayay. Waxay raggii oo dhan habeenkaas, u aqoonsadeen kulan xusuusreeb leh, waxayna kala dhaqaaqeen ayagoo Waasuge u muujinaya sida ay ugu faraxsan yihiin barashadiisa:

WaaSuge wuxuu Warsame la joogay muddo toddobaad ah, waxaana la siiyay tulud ari ah (toban riyood) iyo tanag subag ah, wuxuuna la geeyay ilaa magaalada Gaalkacyo si uu baabuur ugu hubsado. Markay magaalada yimaadeen waxay maalintaa harsadeen aqalkii Axmed, Warsame walaalkiis, galabtii dambe ayayna hal-kaa isku macasalaameeyeen labadii oday.

